№ 111 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 25 ՄԱՅԻՍԻ

1910

ԵՐԵՍՈՒՆՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 25 ՄԱՅԻՍԻ № 111

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул., № 5.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Խմբագրատան տելեֆոն № 253.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Խմբագրատան տելեֆոն № 253

ՄՇԱԿ

Հասցէն. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction «MSCHAK».

ՅՈՒՆԻՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 6 ՌՈՒԲԼԻ

12 ամսվ.՝ 10 ր., 6 և 7 ամսվ. 6 ր., ամսակ. 1 ր. Ամերիկա՝ տարեկան 6 դոլլար, Եւրոպա՝ 32 ֆր., Պարսկաստան՝ 10 ր., Թիւրքիա՝ 120 ղրուշ։ Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել ճաւ հին հասցէն, նոյնպէս և 40 կոպ. (կարելի է և նամականիշով)։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են. I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպ., վերջին երեսի վրա՝ 10 կոպ.: Կովկասից դուրս յայտարարութիւնները ընդունվում են բացառապէս Торг. Домъ „Л. и Э. Метцль и К°" ֆիրմայի միջոցով՝ Մոսկվայում, Պետերբուրգում և Վարշավայում։

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԿՈՉ

Վարագայ վանքի կրթական հաստատութեան յիսնամեակի Յոբելեանը, Ամենայն Հայոց Վեհ. Հայրապետի վերին հովանաւորութեամբ, պիտի տօնվի յունիսի 20-ին (ըստ ն. տ. յուլ. 3-ին) կիրակի օրը, Վարագայ վանքին մէջ, ժողովրդական լայն մասնակցութեամբ։

Ուստի յատկապէս հրաւիրվում են հայութեան բոլոր ցրված գաղութի անհատները և կրթական, գրական, բարեգործական հաստատութիւնները իրանց նիւթական և բարոյական մասնակցութեամբ շքեղութիւն տալու նոյն հանդիսին։

Ամեն առաքումի համար՝ հասցէ.—
Առաջնորդարան Հայոց, Վան,
«Վարագայ Յոբելեանի Յանձնախումբին»։

(Ե.) առ. 615. 3—1

Թիֆլիսի Ժողովարան

ԱՄԱՌԱՅԻՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆ

Այսօր, երեքշաբթի, մայիսի 25-ին
տեղի կունենայ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՄԵՐԳ մասնակցութեամբ ռուսաց օպէրայի յայտնի տէնոր Ա. Ս. ԿՈՍՏԱՆԵԱՆԻ, օր. Սոլովեանի և ուրիշն.։

Երեկոյթին կը նուագեն լարանուագների խումբը և սազանդարներ։

Համերգից յետոյ ՊԱՐԵՐ։

Հիւրերը՝ անդամների յանձնարարութեամբ՝ մուտքի համար վճարում են—տղամարդիկ 1 ր., կանայք 50 կ.։

Համերգին ներկայ լինելու համար դահլիճի մուտքը ՁՐԻ։

Համերգի սկիզբը երեկ. ժամը 9-ին։

(տ.) 616. 1—1

Այսօր, մայիսի 25-ին
«ՄՈՒՋԱ» պրօժէկտօրի այգում
(Միքայէլեան պրօսպ. №163)

Յօգուտ Հալաբարի էջմիածնեցոց «Մարիամեան» դպրոցի

Տեղի կունենայ

ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ ԶԲՕՍԱՆՔ

Ճոխ ծրագրով։ Մուտքը 25 կ., երեխաների և աշակերտների համար 15 կ.։ Զբօսանքի օրը «Մուզա» պրօժէկտօրի տեղերը շատ էժանացված կը լինեն։ Ժամը 12-ից մինչև 8-ը զուտ մանկական սէանսներ։

(տ.) 619. 1—1

Բ. Հ. Կ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐԱՆԴԱՅԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ համար հարկաւոր է

ՄԻ ԲԺԻՇԿ

ամսական մինչև 200 ռուբլի ռոճիկով, բնակարան և վառելիք։ Դիմել՝ Баку. К-ра Бакинскаго Армянскаго Культурнаго Союза.

(Հ. Ե.) առ. 572. 2—2

ԲԺԻՇԿ

Գ. Յ. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ

Ներքին եւ վիրաբուժական (խիրուրգ.) հիւանդութիւններ.

Ընդունելութիւնը (առաւօտեան ժ. 11—1. (երեկոյեան ժ. 5—7.
Աբաս-Աբադսկայա, տուն Միրիմանովի։

(Ե. Հ. Կ.) (տ.) 1045. 100—94

ԱԶԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿԱՐԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ամէն անգամ, երբ մեր երկրում բացվում է մի որևէ պետական կամ հասարակական հիմնարկութիւն, մենք առանձին ուշադրութեամբ վերաբերվում ենք այդպիսի դէպքերին, որովհետև հաւատացած ենք, որ կուլտուրական հիմնարկութիւններին վերապահված է մեծ դեր մեր կեանքի ասպարէզում։

Այսօր Թիֆլիսում բացվում է Պետական բանկի գրասենեակը, որի փոխարէն մինչև այժմ մեր քաղաքում կար պետական բանկի բաժանմունք։

«Գրասենեակ» խօսքը ընթացիկ և առօրեայ հասկացողութեամբ գաղափար չէ տալիս այն հիմնարկութեան մասին, որ ստեղծվում է մեր քաղաքում։ Շատերը նոյնիսկ հակված են կարծելու, որ գրասենեակը աւելի ստոր է և սահմանափակ, քան բանկի բաժանմունքն այս ու այն կէտում։ Դա պայմանական հասկացողութիւն է, որի հետ նոր է ծանօթանում մեր քաղաքի մարդը։

Պետական բանկի գրասենեակները ունեն աւելի ընդարձակ և ինքնուրոյն գործունէութիւն, որ նրանց տալիս է կարևոր ֆինանսական-ղեկավարական նշանակութիւն։

Անդրկովկասը կազմում է պետութեան ամենախոշոր և կարևոր մասերից մէկը. նա պարծենում է իր կուլտուրական և մտաւոր տարրերով. բայց իրապէս նա զուրկ է խոշոր տնտեսական և կուլտուրական գործունէութիւնից։ Բացի նաւթային արդիւնագործութիւնից, որ ստացել է զարգացման մեծ չարժում, տնտեսական միւս ձեռնարկութիւնները թոյլ են առաջ գնում, և որ ցաւալին է, մենք չենք տեսնում մեր երկրի տնտեսական շահերի ներկայացուցչութիւն, որը հետևէր մեր արդիւնաբերական և առևտրական կեանքին, ուսումնասիրէր նրա աճող կարիքները և հեղինակօրէն պաշտպանէր նրանց շահերը ամենուրեք, որտեղ կարևոր է ներգործական ազդեցութիւն գործ դնել։

Մեր երկիրը, գտնվելով Առաջաւոր Ասիայի բանուկ շրջաններից մէկում, լինելով սահմանակից ուրիշ պետութիւնների հետ, պարունակելով իր մէջ հանքային անբաւ հարստութիւններ և ունենալով հարաւային ու լեռնային կուլտուրայի զարգացման մեծ յարմարութիւններ, պէտք է բոլորովին ուրիշ կերպարանք ունենար, քան նա ունի այժմ։ Աւելի կուլտուրական և կրթված ազգաբնակութեան ձեռքին, քան կովկասցին է, մեր երկիրը այժմ կունենար ընդարձակ արդիւնաբերութիւն և համաշխարհային խոշոր նշանակութիւն ունեցող առևտուր։

Եւ մեր երկրի մարդիկ կարծես սպասում են, որ իրանցից դուրս և իրանցից անկախ՝ ուրիշ մարդիկ և ուրիշ հեղինակութիւններ գան և ներկայացուցիչ հանդիսանալով մեր երկրի շահերին՝ պաշտպանեն նրանց և կազմեն ծրագիրներ մեր երկրում տնտեսական բարեփոխութիւններ մտցնելու համար։

Ո՞վ մեր անդրկովկասեան արդիւնաբերողներից և առևտրականներից պաշտպան հանդիսացաւ մեր երկրի շահերին և մշակեց ծրագիրներ թէ տեղական արդիւնաբերութիւնը զարգացնելու և թէ սահմանակից պետութիւնների հետ սերտ տնտեսական հաղորդակցութիւններ հաստատելու։

Հաստատ և ընդարձակ առաջադիմութիւններ անելու համար անհրաժեշտ է, որ տեղական նախաձեռնութեան սկզբնական փորձերը զօրաւոր աջակցութիւն գտնէին ֆինանսական հաստատութիւնների կողմից և ամեն մի տնտեսական նուաճում յենակէտներ ունենար իրականութեան մէջ։

Պետական բանկի գրասենեակի առիթով արտայայտած մեր խորհրդածութիւնները նպատակ չունեն շատ մեծ և գուցէ չափազանց նշանակութիւն ընծայել այդ գրասենեակի հաստատմանը մեր քաղաքում։ Բայց կարևոր է, որ մենք կարողանայինք օգտվել ամեն մի հիմնարկութիւնից՝ լիովին ծառայեցնելու նրանց մեր երկրի շահերին ընդարձակ ծաւալով։ Այդ ընդունակութիւնը մինչև այժմ չենք ունեցել. իսկ նրան պէտք է խրախնել։

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Խրիստիանիա, 22 մայիսի

Ռանցաու գործակալութիւնը հաղորդում է, որ Հաակօն թագաւորը այս ամառ այլևս չի այցելի Թագաւոր Կայսրին՝ տոհմական սգի պատճառով։ Այցելութիւնը տեղի կունենայ գալեք տարի։ (Հ. Գ.)

Վիէննա, 22 մայիսի

«Կոր.-Բիւրօյին» հաղորդում են Սէրաեվից. «Պաշտօնական լրագրում տըպված է կայսրի հրովարտակը, որ շնորհակալութիւն է յայտնում ազգաբնակութեան՝ Բոսնիայում և Հերցէգովինայում ճանապարհորդելու ժամանակ սրտագին ընդունելութիւն ցոյց տալու համար։ (Հ. Գ.)

Վիէննա, 23 մայիսի

Կայսրը երեկ. ժամը 8 և 15 րոպէին վերադարձաւ բոսնիական ճանապարհորդութիւնից։

Արքիդուքս Ֆրանց-Ֆերդինանդը կնոջ հետ՝ ի պատիւ Թիւրքական գահաժառանգի և Րիֆադ փաշայի՝ ճաշ տուեց։ (Հ. Գ.)

Լօնդօն, 22 մայիսի

Րէյտերի գործակալութիւնը հաղորդում է, որ հովանաւորող պետութիւնները սկզբունքով համաձայնեցին Մեծ-Բրիտանիայի և Ֆրանսիայի առաջարկութիւնների հետ՝ կրետական հարցի վերաբերութեամբ։ Այժմ բանակցութիւններ են վարվում գլխաւորապէս մանմէջդական պատգամաւորների մասին։ (Հ. Գ.)

Պէկին, 22 մայիսի

Լուր տարածվեց, թէ շարժումը Եանցզի-Ցզեան նովիտում աճում է։ (Հ. Գ.)

Նանկին, 22 մայիսի

Հիւպատոսները օտարազգիներին առաջարկեցին հեռանալ քաղաքից։ (Հ. Գ.)

Սօֆիա, 23 մայիսի

Ռումինական զինուորական կցորդը Թագաւորի անունից Ազատարար-Կայսրի գերեզմանի վրա դրեց բրօնզէ պսակ՝ փորագրված։ Ընդ սմին կցորդը և բուլգարական զինուորական մինիստրը ճառեր արտասանեցին, որոնց մէջ ընդգծեցին պատմական յիշողութիւնները և կապերը, որոնք միացնում են ռումինիներին և բուլգարներին։ (Հ. Գ.)

Սօֆիա, 23 մայիսի

Սլաւօնական համագումարի բացումը նշանակված է վերջնականապէս յունիսի 24-ին։ (Հ. Գ.)

Բուդապէշտ, 22 մայիսի

Առայժմ ընտրվել են 400 պատգամաւորներ, 242 կառավարական կուսակցութիւնից, 47 Կօշուտի կուսակցութիւնից, 34 Իւստի կուսակցութիւնից, 13 ժող. կուսակցութիւնից, 8 ոչ-մաջար-նացիօնալիստ, 31 անկուսակցականներ։ (Հ. Գ.)

Բուդապեշտ, 23 մայիսի

Ոչ-մաջար-նացիօնալիստները կորցրին ընտրութիւններին 15 տեղ։ (Հ. Գ.)

Հռոմ, 22 մայիսի

Եկաւ յունաց թագաւորը, որ ճանապարհորդում է ծպտեալ կերպով։ (Հ. Գ.)

Փարիզ, 22 մայիսի

Ուստէվ-Րօնի նահանգում գործադուլ արին երկաթուղային ծառայողները։ (Հ. Գ.)

Հաղորդում են, որ Վիարդօյի թղթերում գտնվել է Տուրգենևի մի վէպը երկու մասից բաղկացած, որ կրում է «Կեանքը գեղարուեստի համար» վերնագիրը։

Պետական Դումայի դատական մասնաժողովը միաձայն ցանկալի գտաւ ամուսինների առանձնակի կենցաղի օրինագիծը։

Արդարադատութեան մինիստր Շչէգլովիտօվը Պետական Դումային մի նախագիծ ներկայացրեց Կովկասի բանտերը վերանորոգելու մասին։ («Б.»)

Կ ի և վ.—Արգելք դրվեց 30 ինտենդանտների ունեցուածքների վրա։ («Б.»)

Մ օ ս կ վ ա.—«Русское Слово»-ն նշանակվեց 1000 ռուբլի տուգանքի երկու յօդուածների համար։ («Б.»)

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

Կ. Պոլիս, 22 մայիսի

Պալատի նախագահը ի պատիւ մինիստրների, սենատօրների և պատգամաւորների խնճոյք սարքեց, ուր մեծ վէզիրը ճառ արտասանեց քաղաքական դրութեան մասին։ Յիշելով Կրետէի մասին, հռետորը ասաց. «Մեծ պետութիւնները ընդունում են մեր իրաւունքները, սակայն անցեալը դժուարացնում է այժմ պետութիւնների գործունէութիւնը, արգելք հանդիսանալով հարցի արագ լուծման։ Ի դէպ է ասել, ապագայում ճշմարտութիւնը յաղթանակելու է և մեր ջանքերը պսակվելու են աջողութեամբ։ Օսմանցիները պատրաստ են արիւն հեղուլ, բայց ժամանակը չէ եկել. այդ անօգուտ բան կը լինէր»։ (Հ. Գ.)

Պրիզրէն, 23 մայիսի

Դիակօվօյի հետ հաղորդակցութիւնը ժամանակաւորապէս դադարեց։ Քաղաքից դուրս գալ արգելված է։ Համեմատական հանգստութիւն է այժմ բոլոր ապստամբված շրջանում։ Զօրքերը գրաւել են քաղաքները և ռազմագիտական կէտերը. ճանապարհները պաշտպանում են փոքրիկ պահակախմբեր։

Ջէրնօլեվի ճակատամարտից յետոյ ուրիշ կռիւ չէ եղել, բացի փոքրիկ ընդհարումներից։

Երէկ կենտրօնական բանակը մինիստրի առաջնորդութեամբ անարգել մտաւ Դիակօվօ։ Այնտեղ մօտ 34 բատալիօններ են, Իփէկում՝ 18։ Այսօր մինիստրը զօրքերով դիմեց Իփէկ։ Զէնքերի գրաւումը շարունակվում է. սակայն պիտանի զէնքերը ամեն կերպ թագցնում են։ (Հ. Գ.)

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

Ուրմիա, 23 մայիսի

Նահանգապետի մօտ ամերիկական կաթօլիկ միսիօնէրների ներկայութեամբ քննվեց գերված ասորուհու գործը, որ թիւրքաց հիւպատոսի ասելով ինքնակամ մահմէդականացել է։ Քննութիւնը ապացուցեց հակառակը։

Քիւրդերը քանդեցին ջրանցքը և կողոպտեցին քաղաքային ջրազցները։ Քաղաքը զրկված է խմելու ջրից։ (Հ. Գ.)

Թէհրան, 22 մայիսի

Անկարգութիւններ բռնկվեցին Կաշանում, ուր աւազակ Նաիբ-Հուսէյնը տիրացել է քաղաքին և կռւում է ֆէդայիների դէմ, որոնք ամրացել են անգլիական հեռագրատան մօտ։ (Հ. Գ.)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

Կիրակի, մայիսի 23-ին, Թիֆլիսի 23 եկեղեցիներում նշանակված պատուիրակների ընտրութիւնները կայացան միայն երեք եկեղեցիներում, իսկ մնացած եկեղեցիներում, ծխականների օրինական թիւ չը գալու պատճառով, յետաձգվեցին։

Քամոյեանց եկեղեցում ընտրվել են պատուիրակներ Ղ. Աղայեան և Ա. Սահակեան։ Այս ընտրութեան դէմ սակայն բողոք է ներկայացված։

Թանդոյեանց եկեղեցում, ուր մասնակցել են 82 ծխականներ, ընտրվել են Ա. Երզնկեան և Ա. Մեհրաբեան։

Նաւթլուղի եկեղեցում՝ Յովհաննէս Գուրգէնբէկեան և Դարչօ Դաւթեան։

Ախալցխա քաղաքից և գործակալութիւնից ընտրվել են բժիշկ Յ. Այվազեան, կաբ. Շիրինեան, Մկրտիչ Պալեան, բժիշկ Ա. Ղազազեան և Խաչ. Տէր-Մարգարեան։

Գորի քաղաքից ընտրվել են Տէր-Մինասեան քահանայ և Տէր-Սահակեան քահանայ և Գէորգ Սամուէլեան։

Փօթիից ընտրվել է Տ. Ռաշմաճեան։

Բաթումից՝ Գր. Գրիգորեան։

ՄՈՂՆՈՒ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԾԽԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Կիրակի, մայիսի 23-ին, կայացաւ ծխական ընդհանուր ժողով, մասնակցութեամբ մօտ 70 ծխականների և նախագահութեամբ Հ. Առաքելեանի։

Որովհետև իբրև առաջին ժողով՝ ծխականների այդ թիւը անբաւական էր Ներսիսեան դպրոցի պատուիրակների և եկեղեցու երէցփոխի ընտրութեան համար, ուստի նա համարվեց իբրև շարունակութիւն նախորդ ծխական ընդհանուր ժողովի և զբաղվեց ծխական հոգաբարձութեան և երէցփոխի հաշիւների քննութեամբ։

Կարդացվեց վերստուգող յանձնաժողովի զեկուցումը, որ յայտնում էր, թէ բացի մի քանի աննշան կէտերից՝ հաշիւները գտել է ճիշդ և կանօնաւոր։

Ծխական ժողովը հաստատեց հաշիւները։

Առաջիկայ կիրակի, մայիսի 30-ին, կը կայանայ երկրորդ և վերջնական ժողով, որ կընտրէ երկու պատուիրակներ Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձական ընտրութեան համար և եկեղեցու երէցփոխ։

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՆԵՐԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ՔԱՄՈՅԵԱՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒՄ

Նորակառոյց եկեղեցու մէջ ժողովված են 50-ից աւելի ծխականներ։

Ժողովի ընթացքում հետզհետէ գալիս են նորերը։ Ընդհանուր թիւը 80-ից անցնում է։

Ծխականների 60%-ին առաջին անգամն ենք տեսնում այսօր։ Սրանք այն մէտէօրներն են, որ ծխական ժողովի գալիս են միայն խոշոր ընտրութիւնների ժամանակ, ընտրական պայքարին...

Գալիս են կազմ և պատրաստ, ցուցակները գրպաններում։

Սրանց մէկ էլ տեսել եմ 1906 թւականին...

Առաջին հայեացքից երևում է, որ «գիտակից ժողովուրդը» նախապատրաստված է... քուէներ գցելու։

Ծխական հոգաբարձութեան ներկայացրած օրակարգի հարցերի սպառումից յետոյ, ժամը 2-ից քառորդ անց, ժողովը անցնում է հոգաբարձական պատուիրակների ընտրութեան խնդրին, որի կէսը անցնում է ցուցակը ճշդելու վրա։

Ծխականներից մի քանիսը սկսում են խօսել այդ առիթով. պահանջում են խիստ և մանրազնին քննադատութիւն հոգաբարձութեան գործունէութեան և ապա թէ դիմել ընտրութիւններին։

Դիպլօմաւոր СТАРИКЪ-ները և պատուաւոր ծխականները շուտ-շուտ նայում են ժամացոյցներին և առաջարկում՝ ոչինչ չը քննել, ոչնչի մասին չը խօսել, այլ անմիջապէս անցնել բուն ընտրութիւններին։

Ծխականներից ոմանք բողոքում են, համարելով այդ՝ ոչ կօրրեկտ վերաբերմունք, կոյրգ-կուրայն ընտրութիւններ, և՛ առաջարկում են որոշ մանդատներ տալ պատուիրակներին։

Դրա դէմ բողոքում են և՛ նրանք, որոնք, պատրաստ ցուցակները գրպաններին, ժողով էին քշվել քուէ տալու։

Քուէարկվում է այս հարցը և պատուաւոր ծխականների առաջարկը անցնում է։

Մեծամասնութիւնը ուզում է շուտ տուն գնալ ճաշելու և... փոքր ինչ հանգստանալու։

Մեռնում է քննադատութիւնը, գիտակից վերաբերմունքը...

Այնուհետև առաջարկվում է անցնել բուն ընտրութիւններին, առանց նախապէս թերթիկներով թեկնածուների ցանկ կազմելու, այլ ուղղակի— մի բան՝ որ առաջին անգամն եմ տեսնում այսօրինակ ընտրութիւնների ժամանակ—որով քուէարկված են համարվում մարդիկ, որոնք չէին ցանկանում տանց հարցը քննելու, պարզաբանելու՝ քուէարկվել։

Այդ մասին լինում են բողոքներ նախա-

գահին, շատերը այս քուէարկութիւնը համարում են նախնական, որից կազմվելու է յետոյ իսկական ցուցակը:

Բայց... ուշացած ճաշի պերսպեկտիվը մթնացնում է ամենաինտելիգենտ եկեղեցու ծխականների գիտակցութիւնը. և... անցնում են քուէների համրելուն:

Քուէարկութեան (?) հետևանքը. Աղայեան Ղազարոս, Սահակեան Աւ. համարվում են պատուիրակներ, Տէր-Միրաքեան Յովհաննէս և Սպենդիարեան Յով.՝ կանդիդատներ:

Ընտրական «ձիարշաւը» տևեց ընդամենը $^3/_4$ ժամ:

Բոլորը ցրվեցին իրանց տները ճաշելու և փոքր-ինչ հանգստանալու:

Ահա այսպէս կատարվեցին Թիֆլիսի «ամենաինտելիգենտ» եկեղեցում ընտրութիւնները: Շնորհաւորում ենք ինտելիգենտ ծխականներին, յաղթողներին և յաղթվողներին... Ծխական

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐ

Փօթի, 17 մայիսի

Ամսիս 16-ին մեզանում, երկրորդ անգամ լինելով, եկեղեցու ծխականները ժողովի էին հաւաքվել, ընտրելու համար մի պատուիրակ և մի անձնափոխանորդ՝ Ներսիսեան դպրոցի առաջիկայ հոգաբարձական ընտրութիւններին մասնակցելու համար: Առաջին ժողովը, որ նշանակված էր ամսիս 9-ին, չը կայացաւ, որովհետև 40 հայ տուն և 200 հայ բնակիչ ունեցող Փօթին տուել էր միայն 16 ծխական: Իսկ այս երկրորդ անգամ հաւաքվել էին միայն 14 ծխականներ, բայց ժողովը, երկրորդ անգամ լինելով, օրինաւոր համարվեց:

Երեցփոխ Ա. Ապրիլեան ժողովը բաց անելով յայտնեց ներկայ եղողներին ժողովի նպատակը և առաջարկեց ընտրել նախագահ և քարտուղար: Ձայների մեծամասնութեամբ նախագահ ընտրվեց Ա. Ապրիլեանը և քարտուղար Ա. Թիւրքեանը:

Սկզբում հարց դրվեց անպայման ունենալ սեփական պատուիրակ Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձական ընտրութեանը մասնակցելու և այդ պատուիրակն ընտրել Փօթիի ծխականներից. ուստի առաջարկվեց թեկնածու Ա. Ապրիլեանին, նաև Ղազարոս Քազարեանին. բայց երկու թեկնածուներից ոչ մէկը չը համաձայնեց ընդունել:

Ժողովը իր նախկին որոշումը յետ վերցրեց և հարց բարձրացրեց իր ներկայացուցիչը ընտրել Թիֆլիսից: Այդ ժամանակ ժողովականներից մին առաջարկեց ընտրել որպէս Փօթիի ներկայացուցիչ՝ Յովնանեան դպրոցի տեսուչ Տիգրան Ռաշմաճեանին և անձնափոխանորդ՝ Ներսիսեան դպրոցի ուսուցիչ Գէորգ Ղազարեանին: Ընտրութիւնը կայացաւ 8 ձայնով ընդդէմ 6-ի: Ժողովականներից շատերը քուէ էին տալիս այն թեկնածուներին, որոնց մասին առաջին անգամն էին լսում իրանց կեանքում:

Ժողովը մանդատ գրեց, որ իր ներկայացուցիչը ընդհանուր պատգամաւորական ժողովում պաշտպանէ իր միսիան և քաղաքիս ծխ. դպրոցից երկու չքաւոր առաջադէմ աշակերտի միջոցներ տրվի մնալու Ներսիսեան դպրոցում իբրև սան:

Բիւզանդ Գասպարեան

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Վաղարշապատ, 20 մայիսի

Այսօր, առաւօտեան ժամը մօտ 8-ին, տեղս հասաւ և հիւրընկալվեց վանքից սենատոր Ն. Մ. Րէյնկէն, որը եկել էր վերաքննելու տեղիս դատաստանական հաստատութիւնները: Ընդ առաջ էին գնացել տեղիս գաւառապետը և պրիստաւն իրանց պահակներով. իսկ Երևանից ուղեկցել էին մինչև տեղս նահանգական դատարանի դատախազը և Երևանի գաւառապետ Առաքելեանը: Ժամը 9-ին ներկայացան տեղիս պաշտօնական անձերը: Ընդունելութիւնից յետոյ Րէյնկէն նայեց վանքը, թանգարանը, ճեմարանը, գրադարանը և այլ հաստատութիւնները և ապա անցաւ Ներսիսեան լիճը, որտեղ ամբողջ խմբին նկարեց տեղիս գաւառապետ Լիժմերմանը: Ապա կառքերով, Մեսրոպ եպիսկոպոսի և Խաչիկ վարդապետի ուղեկցութեամբ, գնաց Զւարթնոց, որտեղ բոլոր պեղումները տակն ու տեղը դիտելուց յետոյ եկաւ տեղիս հաշտարար դատարանը և նայեց թէ դատարանի և թէ քննիչների գործերը և ապա ճաշեց վեհարանում, որտեղ հրաւիրված էին նաև սինոդի անդամները: Ճաշից յետոյ մօտ ժամը 3-ին գաւառապետի, պրիստաւի և պահակների ուղեկցութեամբ գնաց Երևան:

Յայտնի ձայնագրագէտ Կոմիտաս վարդապետն այսօր ուղևորվեց Թիֆլիս, որտեղից պէտք է գնայ Թիւրքիա: Հայր-սուրբին ճանապարհ էին ձգում իր համակրողները՝ գլուխ ունենալով Սուքիաս արքեպիսկոպոսին:

Այսօր ճաշից յետոյ ժամը մօտ 4-ին մի սարսափելի և Վաղարշապատում չը տեսնված քամի և կարկտախառն անձրև տեղաց: Կարճ միջոցում անձրևից գոյացած ջուրը առուներ դարձած գնում էր փողոցներով: Բոլորը աh ու դողի մէջ էին, կարծելով որ աստղագէտների որոշումը Հալլէյի գիսաստղի վերաբերմամբ՝ այսօր իրականանալու և աշխարհիս վերջն է լինելու: Բայց չանցաւ մի կէս ժամ, արևն իր գլուխը ամպերի միջից հանեց, և այնպիսի խաղաղութիւն տիրեց, որ կարծէք թէ ոչինչ չէ եղել: Այգիներում եղողները պատմում են, որ այգիների մի մասին վնաս է տուել, թէ պտղատու ծառերը ճղնակոտոր անելով և թէ խաղողի թարմ վազերը խաղողի հետ թափելով:

Ահա մօտ 16—20 օր է, ինչ մեզանում համարեա ամեն օր. անձրև է տեղում՝ տալով օրվայ մէջ միայն մի քանի ժամ հանգիստ: Ժողովուրդն ահ ու դողի մէջ է. այսպիսի յորդ անձրևներ գալուց կարող է առաջանալ ցորենի «ժանգ» կոչված հիւանդութիւնը, թէև պատմում են, որ տեղ-տեղ արդէն վերոյիշեալ հիւանդութիւնը երևում է: Այս տարի ամեն բերք՝ թէ ցանքը և թէ այգիները՝ առատութիւն են խոստանում, եթէ միայն բնութեան արհաւիրքներից ազատվեն:

Երեկոյեան դէմ կրկին սկսեց սարսափելի անձրև տեղալ:

Գիւղերից եկողները պատմում էին, որ վերի գիւղերում—Օշական, Ղլթամուր, Հաջիղարա և այլն—կարկուտը մեծ վնաս է տուել թէ այգիներին և թէ ընդհանրապէս ցանքերին: Վահան ք. Աղաղաղեան

Գանձակ, 21 մայիսի

Ամսիս 20-ին, երեկոյեան ժամը 8-ին, քաղ. վեցդասեան դպրոցի աշակերտ Ջափար Ալէֆկերովը ինքնասպան եղաւ:

Այս տարի դպրոցի մանկավարժակ. խորհուրդը VI դաս. աշակերտներից երեքին վերջնական քննութեան բաց չը թողեց, անյարմար գտնելով նրանց վերջնական վկայագիր տալ:

Ջափարն այդ աշակերտներից մէկն էր: Ինքնասպանը թողել է մի գրութիւն, խնդրելով ոչ ոքի չը մեղադրել, այլ իրան, որ չէ կարողացել քննութեան արժանանալ:

Այս դէպքը քաղ. դպրոցի գոյութեան ընթացքում առաջինը լինելով խորն է խոցել դպրոցի թէ վարիչներին և թէ ուսուցիչներին:

Դժբաղդ զոհը մի խոհեմ աշակերտ էր, սիրված՝ ընկերներից: Ս.

Օրդուբաթ, 17 մայիսի

Ամսիս 15-ին, այստեղից 10 վերստ հեռու և պարսկական սահմանագլխի վրա գտնվող Սալամալէք պահականոցի ախոռին կայծակ խփեց և սպանեց 4 ձի, վիրաւորեց սրանց թիմարող սահմանապահ զինուորներին, որոնցից մէկին ծանր կերպով:

Այսօր, Ամարաս կոչվող քաղաքամասում, մի փոքր առուակի մէջ, խեղդվեց 2 տարեկան մի թուրք երեխայ, որին մայրը թողել էր առուակի մօտ, իսկ ինքը գործով մտել էր հարևանի տունը: Դժբաղդ մօր կսկիծն իրան բաւական չէր, հաւաքվեցին սրա բարեկամները և դժբաղդ կնոջը այնքան ծեծեցին, որ անկողին ընկաւ:

Այսօր Ագուլիսում ձերբակալվեց և տեղիս բանտը բերվեց չերմաձապահ Ալէքսանդրը Փանեանցը:

Գիսաւոր աստղը ամեն օր երևում է: Ի դէպ. անցեալ օրը մի թուրք, կամենալով իր հարևանից ջուրը խլել և իր այգին ջրել, դիմում է հետևեալ միջոցին: Իր այգուց մի քանի հատ բակլէտ է բաց թողնում և հաբայ է տալիս, որ «փախէք գիսաւոր աստղը ընկնում է». հարևանը սարսափած թողնում փախչում է, իսկ սա ջուրը տանում է իր այգին ջրում: Վ. Դովլաթեան

Նոր-Բայազէտ, 19 մայիսի

Ամսիս 17-ին տեղս ժամանեց կառավարիչ սենատի առաջին և վճռաբեկ դեպարտամենտների օբեր-պրօկուրոր գ. խ. Ն. Մ. Րէյնկէն՝ իր ուղեկից աստիճանաւորների հետ, Հաշտարար դատարանի մուտքի առաջ, ուր իջևանեց քննիչ-սենատորը, դիմաւորվեց գաւառիս դատական իշխանութիւններից: Քաղաքի կողմից դիմաւորեցին քաղ. աւագ Ստ. Բատիկեան վարչ. անդամների և այլ քաղաքացիների հետ միասին: Քաղ. աւագը աղ ու հաց ներկայացնելով բարձր հիւրին՝ ողջունեց բարի գալուստ դէպի մեր քաղաքը: Ընդունելով աղ ու հացը՝ նորին գերազանցութիւնը սիրալիր կերպով շնորհակալութիւն յայտնեց քաղ. աւագին և ներս մտաւ դատարանի շէնքը:

Նոյն օրը և նեթ քաղ. վարչութիւնը ժողով կայացնելով որոշեց խնդիր ներկայացնել սենատորին քաղաքի կարիքների վերաբերմամբ: Չը նայելով որ քաղաքի կարիքները շատ են ու բազմակողմանի, բայց որոշվեց կրկնել քաղաքի համեստ պահանջը, որի առիթով առաջներում խնդիր էր տրված բարձր կառավարութեան: Հարցը կայանում է նրանում, որ քաղաքապատկան հողերը, որոնց համար քաղաքը տասնեակ տարիներից հողային հարկ (оброчныя подати) չէր վճարում, վերջին տարիներում ենթարկված են հողային տուրքերի, որոնց վճարման վերաբերմամբ ժողովուրդը շատ նեղվում է: Ժողովը մի գրաւոր խնդիր կազմելով քաղաքային ստարոստայի միջոցով ներկայացրեց սենատորին փութացնելու յատկապէս մեր քաղաքի հողային հարցը, որի աջող լուծմանը սրտատրոփ սպասում է մեր քաղաքի աղքատ ժողովուրդը, իբրև հողագործ դասակարգ: Որքան տեղեկանում ենք, մեր հողային խնդիրը իր ժամանակին Փոխարքայի դիւանատան միջոցով ներկայացված է կառավարիչ սենատին, որի մի ներկայացուցիչը այսօր հիւր է մեզանում, ուստի, օգտվելով առիթից, քաղ. վարչութիւնը իր ցաւերն է բացում նրա առաջ, աղերսելով որ քաղաքապատկան հողերը թողնեն վերջինիս տրամադրութեան տակ, որովհետև դրանից դուրս, այսինքն առանց հողերի տիրապետութեան, մեր քաղաքը չէ կարող ազատ շունչ քաշել և բարեկարգվել:

Բացի քաղ. վարչութիւնից՝ քննիչ Րէյնկէին խնդիր մատուցին նաև տեղացի Բ. Նալբանդեան և Տ. Տէր-Միքայէլեան, որոնցից 1905 թ. հայ-թուրքական ընդհարումների միջոցին նախիրներով անասուններ էին յափշտակել (մօտ 24,000 ր.) հարևան գաւառների թուրքերը: Խնդրատուները թէև իր ժամանակին բողոքել էին ուր հարկն է իրանց վնասները յետ առնելու թուրքերից, բայց նրանց բողոքը դատական վարչութիւնների կողմից մնացել էր անհետևանք, մինչդեռ այդպիսի վնասներ պահանջվում էին հայերից՝ յօգուտ վնասված թուրքերի և բաւարարվում... Մի գիշեր մնալով մեր քաղաքում բարձր հիւրը՝ միւս օրը մեկնեց քաղաքից՝ թողնելով ժողովրդի վրա բարեր տպաւորութիւն:

Որսորդ

Կարս, 21 մայիսի

Ինչպէս լսում ենք, շրջանումս կարկտախառն անձրևը տեղ-տեղ մասամբ փչացրել է բուսականութիւնը:

Քաղաքիս ս. Աստուածածին եկեղեցում ժամասացութիւնը դադարեցված է, քանի որ յորդառատ անձրևներից լուրջ վտանգ է սպառնում խարխուլ շինութեանը:

Շաւարշ

ԲԱԳՈՒԻ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

Բագու, 14 մայիսի

Բագուի ամենամեծ արուարձաններից մէկը կազմում է երկաթուղու գծի միւս կողմը գտնվող «Բալախանսկօէ շօսսէ» անունը կրող թաղը, որի բնակչութեան թիւը հասնում է մօտ 10,000-ի: Այդ թաղում բնակվողների մեծամասնութիւնը ծառայում է Սև-քաղաքի գործարաններում, երկաթուղու գծի վրա և Բալախանի և բնակվում է այդտեղ, տների համեմատաբար էժանութեան պատճառով:

Այդ արուարձանի բոլոր բնակիչներն էլ, քաղաքի բնակիչների պէս, վճարում են քաղաքային բոլոր տուրքերը և սակայն նրանք երբէք չեն օգտվում այն իրաւունքներից և յարմարութիւններից, ինչ որ ունենն քաղաքի բնակիչները: Հազարաւոր բնակիչներ ունեցող այդ թաղը երթևեկութեան ոչ մի միջոց չունի քաղաքի հետ. ձիաքարշ չը կայ, իսկ կառք էլ հազիւ է ճարվում այնտեղ: Չը կայ այնտեղ ոչ մի քաղ. ուսումնարան, ոչ մի բժիշկ: Տասնեակ փողոցներից և ոչ մէկը ոչ թէ միայն քարած չէ, այլ մինչև անգամ տարիների ընթացքում հաւաքված հողից նրանք միանգամայն անանցանելի են դարձել: Սանիտարական կոմիսիան երբէք իր ոտքը չէ դնում այդ թաղում և զարմանալի էլ չէ, որ այնտեղի տների մեծամասնութիւնը իրանցից մի-մի սոսկալի վարակման բներ են ներկայացնում: Երբ գիշերով անցնում ես այդ թաղի փողոցներով,ստիպված ես լինում գարշահոտութիւնից քիթդ բռնելու, որովհետև տանտէրերը, աւելորդ ծախսեր չանելու համար, գիշեր ժամանակը իրանց բակերի գարշահոտ ջրերը դուրս են տալիս և փողոցները թափում: Նոյնիսկ այդ թաղը մարդկային ամենաանհրաժեշտ առարկաներից մէկից՝ ջրից էլ է զուրկ, և բնակչութիւնը ստիպված է լինում բաւականանալու հորերի կամ երկաթուղու ծառայողների համար բերվող Կուրի ջրով:

Եւ չը կայ մէկը, որ այս բոլորի վրա ուշադրութիւն դարձնէ:

Քաղաքից դէպի այդ թաղը տանող ճանապարհը բաւականին մեծ տարածութեան վրա անցնում է բոլորովին խաւար, մի բաց տարածութեան միջով, որտեղից գիշերով անցնելը երկիւղալի է, և անցեալները քանի՜-քանի՜ դէպքեր են եղել, որ այդ ճանապարհի վրա անցորդներին թէ կողոպտել են և թէ սպանել:

Մինչև անգամ կառապաններն էլ են վախենում և գիշերով ոչ մի դէպքում չեն համաձայնվում այնտեղից անցնելու, ինչ գին էլ որ առաջարկելու լինես:

Այդ թաղի ամբողջ բնակչութիւնը իր երթևեկութիւնը քաղաքի հետ կատարում էր երկաթուղու գծի վրայով, որովհետև այնտեղով թէ ապահով է անցնելը և թէ ճանապարհն աւելի լաւ է, իսկ վերև յիշած ճանապարհը, բացի երկիւղալի լինելուց, ոչ մի յարմարութիւն չունի. շարունակ անհարթութիւններ, մութ, և այնտեղից անցնողը, մանաւանդ գիշեր ժամանակ, կամ ոտքը պէտք է կոտրէ, կամ գլուխը ջարդէ անթիւ փոսերից մէկն ընկնելով: Իսկ ձմեռ ժամանակը ցեխի և տղմի պատճառով միանգամայն անկարելի է այնտեղով անցնելը:

Ներկայումս երկաթուղու գիծը կողմնակի մարդկանց համար փակված է և ոչ ոքի չեն թոյլ տալիս այնտեղից անցնելու, այնպէս որ այդ թաղամասի բնակչութիւնը ներկայումս ստիպված է volens-nolens վերոյիշեալ ճանապարհով կատարելու իր երթևեկութիւնը, այսինքն Բալախանսկօէ շօսսէի վրայով, ուստի այժմ ստիպողական պահանջ է զգացվում այդ ճանապարհը կարգի բերելու և երթևեկութեան համար յարմարեցնելու:

Պէտք է Ստանիսլավսկայա փողոցից սկսած՝ մինչև այդ թաղամասը կանօնաւոր մայթեր շինել, կամ գոնէ ճանապարհը հարթել, ուղղել և երթևեկութեան յարմարութիւններ ստեղծել: Պէտք է մի շարք լապտերներ վառել ճանապարհի վրա՝ գիշերը նրան լուսաւորելու համար և բացի այդ՝ պէտք է ճանապարհի վրա մի քանի տեղերում ոստիկանական պահակներ դնել՝ նրան աներկիւղ դարձնելու համար:

Այդ բոլորը քաղ. վարչութեան պարտականութիւնն է և Բալախանսկօյէ շօսսէի ազգաբնակութիւնը կատարեալ իրաւունք ունի պահանջելու նրանից այդ բանը, քանի որ նա էլ նոյն չափով տուրքեր է վճարում քաղաքին, ինչ չափով որ քաղաքի միւս մասերի ազգաբնակութիւնը, և քաղաքի յղփացած հասարակութեան համար՝ միլիոններ արժեցող զբօսատեղիներ կառուցող քաղաքային վարչութիւնը բարոյական ոչ մի իրաւունք չունի մերժելու այդ ազգաբնակութեան պահանջը: Վ. Դիմաքսեան

ՀԱՅԵՐԸ ԱՆԴՐԿԱՍՊԵԱՆ ԵՐԿՐՈՒՄ

I

Թերմէզ, 12 մայիսի

Ամու-Դարիա գետի եզերքին են գտնվում Քերքի և Թերմէզ հայաբնակ քաղաքները: Քերքիում կան 52 տուն հայեր, իսկ Թերմէզում 15—20 տուն: Երկու տեղերումն էլ հայերը գլխաւորապէս պարապում են վաճառականութեամբ: Յիշված քաղաքները իբարից մօտ լինելով հայերի կենցաղը, սովորութիւններն ու ձգտումները միօրինակ են. նրանք ամեն կերպ աշխատում են նիւթականապէս ապահովել իրանց:

Մի կառք հացի խնդիրը Կովկասի գիւղերից անհագին բազմութեամբ հայերի՝ Բուխարայի էմիրի երկիրն է նետել: Գաղթն ունի 25—30 տարվայ անցեալ: Հայերը, որպէս ընդունակ մի ժողովուրդ, վաճառականութեան մէջ անհագին նուաճումներ են արել այս երկու քաղաքներում և վայելում են տեղական ժողովրդի ու իշխանութեան համակրանքը: Իրանց գործերը կարգի դնելուց յետոյ՝ չեն մոռացել նաև հասարակական գործերը: Քերքիում շինել են մի գեղեցիկ դպրոցական շէնք և առաջիկայ 1910/11 ուսումն. տարին պիտի հրաւիրեն դասատուներ և դպրոց պահեն: 50 տուն ժողովուրդ երբ 5,000 րուբլանոց դպրոց է կառուցանում և 1200—1500 ր. բիւջէով դպրոց պիտի պահէ, իբաւ որ արժանի է խրախուսանքի, արժանի գովեստի: Քերքիի ներկայ հոգաբարձութիւնը, որի մէջ կայ Շուշու թեմականաւարտ մի պարոն, ամեն ճիգ թափում է իր ստանձնած պաշտօնը բեղմնաւորել: Այստեղ չը կայ երկպառակութիւն, անհամերաշխութիւն... «Բոլորը՝ մէկի, մէկը՝ բոլորի համար» գաղափարով են ղեկավարվում: Նորեկ

II

Կուշկա, 10 մայիսի

Անդրկասպեան երկրում ներկայումս թէ տնտեսապէս և թէ կուլտուրապէս ամենա թշուառ պատկեր ներկայացնողը Կուշկան է:

Ինչպէս գրել էի «Մշակի» անցեալ տարի (№ 159-ում), այս քաղաքի հայերին, միւս ազգերի պէս, սպառնում էին դուրս հանել բերդից այս թւի յուլիսի 1-ին: Բայց, շնորհիւ այն բանի, որ տնատէրերը ժամանակին բազմաթիւ խնդիրքներ ներկայացրին պատշաճաւոր իշխանութեանը և զինուորական մինիստրին այդ առիթով հետագիր տուին՝ խնդրելով իրանց թողնել բերդում մինչև այն ժամանակ, երբ իրանց անշարժ կայքերը կը գնվեն պետական գանձարանի վարչութեան կողմից,—հայերը մինչև այժմ էլ մնացին բերդի սահմաններում: Այս խնդրի առիթով մի քանի ամիս սրանից առաջ տեղս եկաւ Թուրքեստանի զինուորական ընդհանուր հրամանատար Սամսոնովը, անձամբ լսեց տնատէրերի գանգատները և տրված նախկին կարգադրութեան գործադրութիւնը յետաձգեց անորոշ ժամանակով: Միայն օտարահպատակները դուրս արվեցին բերդի սահմաններից: Սակայն խնդրի այդ կերպ լուծումն ստանալուն մեծապէս նպաստեց հայ տնատէրերի տուած այն ստորագրութիւնը, որով նրանք պարտաւորվում են պահանջված ժամանակ թողնել բերդի սահմաններն ու հեռանալ՝ զրկվելով իրանց անշարժ կայքերից: Բայց չը նայած այդ աննպաստ պայմանին, այսօր տեղիս հայերը, կարծես դիտմամբ, էլ աւելի փառաւոր շէնքեր են կառուցանում Կուշկայում:

Տեղիս փոքրաթիւ հայ գաղութի երիտասարդութիւնը, որ առաւելապէս բաղկացած է գործակատարներից, բոլորովին անտես է արել գրել-կարդալն և առհասարակ ընթերցանութիւնը. նա չէ հետաքրքրվում գր.-ընթերցարան ունենալու պահանջով, այլ աշխատում է իր ազատ ժամանակը սպանել շռայլութեամբ ու շուայտ կեանքով: Հէնց այս վերջին հանգամանքն պիտի վերագրել այն անմխիթարական երևոյթը, որ տեղիս մի քանի տասնեակ երիտասարդութեան գրեթէ $^9/_{10}$-ը տանջվում է զանազան ֆիզիքական հիւանդութիւններից: Բացի դրանից՝ այդ երիտասարդութիւնը գաղութիս աննպատակ այնպիսի գործերի մէջ է գտնվում, որ ուրիշներին առիթ է տալիս գանգատվելու: Այսպէս, օրինակ, տեղիս պրիստաւը սրանից մի քանի ժամանակ առաջ կանչելով գաղութիս աւագին՝ խնդրել է «կարգի բերել» գաղութիս երիտասարդներին: Թ. Խասապետեանց

ԱՅՐԻ ՔԱՀԱՆԱՆԵՐԻ ԿՐԿՆԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴՐԻ ԱՌԻԹՈՎ

Զանազան ժամանակներում, զանազան հոսանքների ու հալածանքների շնորհիւ՝ հայ եկեղեցին հիւրընկալել է իր ծիսական և կրօնական արարողութիւնների շարքում հրէական, յունական, լատինական և հեթանոսական սովորութիւններ ու ծէսեր:

Մի-մի օրինակ ահա ծիսարան-մաշտոցից:

1) Կանոն խաչալուալ առնելոյ—ուղիղ յունական եկեղեցուց է վերցված: 2) Կանոն մատաղ եւ հաւ օրհնելոյ—հրէական հին եկեղեցուց է վերցված: 3) Կանոն նորոգ սափրելոյ զհեր պատանւոյն—հին հեթանոսական սովորութիւնից է, երբ չբեր կանայք որդի ունենալու ուխտ կանէին սուրբ անտառներին ընծայելու ուխտով և մանկան մազերը անտառի քուրմերն իրանց արարողութեամբ կը խուզէին: 4) Կանոն այսահարաց եւ լուանոցից, կանոն եկեղեցւոյ զգեստ օրհնելոյ և սրանց նման շատ կանոններ վերցված են լատինական եկեղեցու շատախօսութիւնից: Իրանց ժամանակին սրանցով գուցէ ձոխացված է համարվել մեր եկեղեցին, երբ հայ ժողովուրդը խոր թմրութեամբ ընկղմված էր թանձր կրօնամոլութեան մէջ, երբ հարևան Բիւզանդիոնի հետ մրցումն կար ջերմեռանդ քրիստոնէութեան ջատագովութեամբ, որից մեր եկեղեցու հայրերը դաս առան և ամուսնուրաց կրօնաւորութիւնը: Յոյն օրթոդոքս եկեղեցին 680 թւին իր Թրուլեան եկեղեցական ժողովում կանոնադրեց, որ յոյն եպիսկոպոսները կուսակրօն լինեն: Չը նայած որ ոչ մի յարաբերութիւն չը կար և չը կայ հայ և յոյն եկեղեցիների միջև, այն ինչ, դեռ շատ առաջ, Քաղկեդոնի ժողովը (451 թ.) հայ, յոյն և լատին եկեղեցիների միջև պաշտօնական յարաբերութիւնները խզեց, դադարեցրեց, դնելով մէջտեղում այն պայքարը, որը մինչև այժմս և մինչև անյայտ ապագան պիտի մղվի,—սակայն մեր եկեղեցու նախնի հայրերը նմանվել ուզեցին յոյն հոգևորականներին և նրանց պէս ուրացան ամուսնութիւնը, աշխարհիկ քահանայութեանը ևս այրիանալուց յետոյ՝ արգելեցին կրկին ամուսին ունենալը: Այդ անբնական ու քարսիրտ զըրկանքով տառապել են հայ անամուսին հոգևոր դասը մասնաւորապէս և հայ քահանայութիւնը բոլորապէս մինչև մեր օրերը:

Հայ մամուլը ահա իններորդ տարին է, ինչ խղճմտանքով և փաստալից կերպով դարբնում է այրի քահանաների կրկնամուսնութեան լուրջ խնդիրը: Խնդիր, որ ժամանակի պահանջ է դարձած ամբողջ հայ ազգի կողմից և իր լուծումն է պահանջում, որ տարօրինակութիւնների մի ամբողջ պատմութիւն իր լեգենդաներով ու բամբասանքներով պիտի չքացվի աշխարհում հայ քահանայութեան վրայից, պիտի բացվի այն լայն դուռը դէպի քահանայութիւն ցանկացող ուսումնական անձնաւորութեանց, որը տգիտաբար կրօնամոլ յոյներից փոխ առած՝ արգելք ու փականք են դրել մեր ոչ-շատ խելօք ու գիտուն՝ եկեղեցու հայրերը: 9 տարի հայ մամուլը, հայ ինտելիգենցիան իրանց լոյս ընծայած յօդուածներով, բրօշիւրներով ու չեշտակի ցուցումներով՝ այրի քահանաների կրկնամուսնութեան մասին մի գրականութիւն են ստեղծել: Սակայն անշատ մի մարմին, հին դարերի լեզուով՝ մի կուսակրօն մարմին, լսում է ու լռում և արտաքուստ ու գաղտնի՝ հարցի լուծումը յետաձգման դատապարտում:

«Մշակի» 64-դ համարում Դիտողի յօդուածը կարդացին, ի՛ հարկէ, մեր կուսակրօն հայրերը, ինչպէս և ահա ինն տարի է, որ այդպէս շարունակ կարդում են այս հրատապ հարցի առիթով լոյս տեսնող գրութիւններն ու յօդուածները: Եւ սակայն այրի քահանաների կրկնամուսնութեան հարցը դեռևս մնում է անլուծելի: Բայց մի՞թէ հոգևոր ծայրագոյն իշխանութիւնը չէր կարող հարցը միանգամայն լուծել մի կարճ ու կտրուկ կարգադրութեամբ, քանի որ քահանաների կրկնամուսնութիւնը ոչ մի ժողովով չէ արգելված, այլ սովորութեան օրինակից է վեր առնված, այն էլ յոյներից, նրանց Թրուլեան ժողովի օրինակից, իսկ մենք այդպիսի ժողով չենք ունեցել: Ուրեմն օտարից վերցված աննպատակայարմար սովորութիւնը ոչ մի հիմք չը կայ մեզանում պահելու, մանաւանդ երբ մեր առօրեայ կեանքն էլ անթիւ փաստերով մեզ ապացուցում է, թէ որքան ծիծաղելի բան է շարունակել պահպանել այդ օտարամուտ և հետևաբար խորթ սովորութիւնը:

Հանգուցեալ Խրիմեանը այրի քահանաների կրկնամուսնութեան հարցը կամեցաւ լուծել: 1906 թւի սեպտեմբեր ամսին շրջաբերական կոնդակով ռուսահայ և թիւրքահայ թեմերի առաջնորդների և Կ. Պոլսի կրօն. ժողովի կարծիքները փորձեց իմանալ՝ հարցի վերջնական լուծումն իրան վերապահելով: Կուսակրօնների մի մասը կոնդակին լռութեամբ պատասխանեց, իսկ Կ. Պոլսի այն ժամանակվայ պատրիարք Օրմանեան սրբազան, կրօն. ժողովի կողմից, աննպաստ կարծիք յայտնեց այրի քահանաների կրկնամուսնութեան մասին և հարցի լուծումը մնաց անկատար, որովհետև կաթողիկոսը իր մահկանացուն շուտով կնքեց:

Այժմեան Վեհափառ Հայրապետն էլ, անշուշտ, դարձեալ կաշկանդումների պիտի

հանդիպի, եթէ այրի քահանաների կրկնամուսնութեան խնդիրը դնէ կուսակրօն կղերի տրամադրութեան տակ, քանի որ ազգի ընտրեալ կաթողիկոսներին, թէ անցեալում և թէ նորերումս, միշտ ընդվզել են շրջապատող անկոչ վեղարաւորները, արգելք ու պայքար են հանդիսացել մի որևէ ինքնուրոյն փոքրիկ կարգադրութիւն անգամ կատարելիս։

Ժամանակ է, որ այս փափուկ հարցը լուծվի դրական մտքով, քանի որ այրի քահանաների անամուսին մնալու կեղծ կացութեան լոկ ուրուականն է մնացել այժմս։

Ղալամդար

ԻՄ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Այն, ինչ որ 1906 թ. Թայֆայականները իրանց օրգանների մէջ գործ էին դնում, փորձում են այժմ գործ դնել նոյնը մեր օրերում։ Այն ժամանակ Թայֆայականները դուքանից դուքան, գինետնից գինետուն ընկած ստորագրութիւններ էին հաւաքում—որը բռնի, որը գինու, որը փողի ոյժով—և ստորագրել տալիս առաջուց կազմված թերթեր թէ իմ և թէ այլ առաջադիմականների դէմ, և խուլիգանային ամեն տեսակ միջոցներ էին գործադրում ու մի գլուխ հայհոյական նամակներ տպում իրանց օրգանների մէջ, դարձնելով թերթերը հայհոյանքների տակառ։

Այժմ էլ հանդէս են եկել նոյն կէտի հայհոյաբանութիւններով Ներսիսեան դպրոցի 2 շրջանաւարտ, մի ուսանող (հայհոյաբան ուսանող չէինք տեսել մինչև հիմա, այդ էլ տեսանք) և մի ուսուցիչ, որոնք «Հօրիզօնի» կիրակի օրվայ համարում (№ 111) մի-մի հայհոյական նամակներ են թխել իմ հասցէին։

Պատասխանել դրանց՝ կը նշանակէ ստորացնել մարդկային արժանապատուութիւնը։ Երբ հակառակորդներ հանդէս են գալիս առաջուց որոշելով ոտնակոխ անել ամեն մի ճշմարտութիւն և կատարել վարձկան գրչակների դեր, երբ նրանք ափ-աշխարհ փաստերը, յայտնի իրողութիւնները դիտմամբ ուրանում են և յեղաշրջում, երբ նրանց տալիս ես աչք ծակող փաստեր և նրանք դարձեալ գոռում են՝ «տուէք փաստեր, տուէք փաստեր»,—ինչպէս կարելի մտել այդ տեսակ բարոյապէս և մտաւորապէս անառակ մարդկանց հետ։ Պէտք է թողնել նրանց՝ թաւալվել իրանց աղբակոյտի մէջ, մինչև որ չնչահեղձ կը լինեն օդի անմաքրութիւնից։

Բաւական է, որ մի անձն կարդայ Սեդրակի, ուսանող Մելիքեանի, Աթամի, Ալմազի և ուսուցիչ Մ. Սահակեանի նամակները, համեմատէ նրանց և կը գայ այն եզրակացութեան, որ այդ նամակները իրանք փաստօրապէս հաստատում են այն ամենը, ինչ որ ես ասել եմ և ինչ որ այդ հայհոյաբան գրչակները կամենում են ուրանալ։

Այս առաջին։ Երկրորդ՝ ահա ինչ կասենք «Հօրիզօնի» խմբակին և Թայֆայականներին. եթէ դուք, արդարև, տոգորված չէք նեղ կուսակցական գձուձ շահերով, եթէ ձեր նպատակն է ճշմարտութիւն, արդարութիւն, բարի եղէք արտատպել ձեր թերթում Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձութեան և հաշիւները քննող վերստուգող յանձնաժողովի զեկուցագիրը, որ կազմված է ոչ մշակականների, ոչ ուրիշ անձանց, այլ հոգաբարձութեան համախոհ և մօտ մարդկանց ձեռքով։ Իսկ այն ամենը, ինչ որ մենք ասել ենք հաշիւների մասին, ամբողջովին քաղված են այդ զեկուցագրից։

Ես կը շատանամ և մի փաստ առաջ բերել, ցոյց տալու համար թէ Աթամ Մելքոնեանը ո՛ր աստիճան ստախօս է և յեղաշրջում է փաստերը։

Նա ասում է, որ իբր թէ «ինձանից զրկված հոգաբարձութիւնից շատ առաջ Ներսիսեան դպրոցի աշակերտութիւնը ինձ չէր սիրում»։ Այդ հոգաբարձութիւնը ընտրվել է 1906 թ., ուրեմն դրանից առաջ, այն է 1905, 1904 թ. թ. պէտք է ենթադրել ես սիրված չէի աշակերտութիւնից։ Բայց ստախօս Աթամը մոռանում է կամ չը գիտէ, որ ես մինչև 1906 թ. Թայֆայականների կողմից ամենասիրված մարդն էի և երբ 1906 թւին ես, տեսնելով նրանց նոր գործելակերպը, ուղղութիւնը, գործած խուլիգանութիւնները, սկսեցի քննադատել, դիմադրել, այդ ժամանակից ի վեր դարձայ նրանց ատելի։ Մինչ 1906 թ. ես ոչինչ չէի գրում Թայֆայականների դէմ, հետևաբար և աշակերտները չէին կարող ինձ դէմ որևէ բան ունենալ։ Եթէ ճիշդ է, որ աշակերտները ատում էին ինձ, ուրեմն հէնց նրա համար, որ գրում էի Թայֆայականների դէմ, ուրեմն Թայֆայականներն էին դրդում նրանց, քարոզում, գործիք դարձնում նրանց իրանց գձուձ և անարգ շահերի։ Ուրեմն այն, ինչ որ ես ասում եմ աշակերտութեան մասին, թէ նրանց փչացնում էին, անբարոյականացնում, ինքն Աթամն է հաստատում։

Բայց բաւական է։ Ես այժմ հասկացայ «Հօրիզօնի» տակտիկան։ Վարձեցէք գրչակներ՝ ինչքան կամենաք, առաջ քշէք «շըրջանաւարտներ»՝ ինչքան կամենաք, ձեր գրածներին ոչ ոք չի հաւատայ. հայ ժողովուրդը շատ լաւ գիտէ ումից է գարշում, զզվում ինքն այսօր։ Եւ ձեր այսօրվայ գործելակերպը միայն սաստկացնում է այդ զզուանքը, գարշանքը։ Դուք կռւում էք հացի, չաղ ռոճիկների, պաշտօնների համար, զանազան սինեկուրիաներ ստեղծելու համար, մենք կռւում ենք միայն գաղափարի, ճշմարտութեան համար։ Մենք իբրև զէնք գործ ենք դնում միայն մեր գրիչը, դուք հայհոյանքներ, քռւթիւններ, փափախներ և երկար կօշիկներ։ Իմ ամբողջ կեանքում, երբ հարիւրաւոր ազգային պաշտօններ եմ կատարել, ես ոչ ռոճիկ եմ ստացել, ոչ որևէ նիւթական շահ եմ ունեցել։ Ձեր մէջ որքա՞ն են այն անձերը, որոնք օգտված չը լինեն չաղ ազգային թիքաներից։ Հ. Ա.

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ *)

(Հեռագրով)

Պետերբուրգ, 21 մայիսի

Ընդմիջումից յետոյ նախագահում է Շիդլօվսկին։

Գեգեչկօրին փոքրիկ պատմական տեսութիւն է անում, թւարկում է Ալէքսանդր I-ի նամակներն ու այն եզրակացութեանն է հասնում, որ Ալէքսանդր I ձգտում էր ոչ թէ միացնելու Ֆինլանդիան, այլ սոսկ ապահովելու մայրաքաղաքը, որ Ֆինլանդիան աւտօնօմ պետութիւն է, սակայն չունի միջազգային անհատականութիւն, որ ֆինլանդական հիմնական օրէնքներն առանց սէյմի համաձայնութեան չեն կարող փոփոխվել։ Առարկելով զեկուցանողին, հռետորը ապացուցանում է, որ Ֆրիդրիխսհամի պայմանագիրը չէր կարող փոխել Բորգօսի ակտի ոյժը. Ռուսաստանում ներկայացուցչական հաստատութիւններ մացնելը չէր կարող փոխել Ռուսաստանի վերաբերմունքը առ Ֆինլանդիան։ Առարկելով օրինագծի պաշտպաններին, Գեգէչկօրին տեղեկացնում է, որ նրանց հայրենասիրութիւնը Ռուսաստանին հասցրեց եապօնական պատերազմին. իսկ առողջ հայրենասիրութիւնը կայանում է ոչ բնաւ ատելութիւն ու չարիք ստեղծելում, որոնք թուլացնում են Ռուսաստանը միջազգային տեսակէտից և կործանման գուբն են տանում նրան, այլ, ընդհակառակն, կայանում է նրա մէջ ապրող բոլոր ազգութիւններին ի մի միացնելու մէջ. այդօրինակ հայրենասիրութիւն միշտ քարոզել են սօցիալ-դեմօկրատները, աշխատելով համոզել պետութեան մէջ ապրող այլազգիներին, որ ռուս ժողովուրդը չէ մասնակցել ռուսաց կառավարութեան ճնշումներին։ Մատնանիշ անելով որ Ֆինլանդիայի վրա գործադրվող բռնութիւնը ոչ մի արդարացում չունի ո՛չ պետական, ոչ տնտեսական տեսակէտից, հռետորը իր կուսակցութեան անունից բողոքում է այդ բռնութեան դէմ (ծափահարութիւն ձախից)։

Զամիսլօվսկին ստորաբաժանում է հարցը քաղաքական ու իրաւական մասերի և կարծում է, որ ներկայ օրէնքը քաղաքականապէս անհրաժեշտ է, որովհետև Ֆինլանդիայի ընդունած դիրքը, որ սպառնում է պետական ապահովութեան, պէտք է վերջ ստանայ կամ օրէնսդրական ճանապարհով, կամ—եթէ հարկ լինի—զէնքի ոյժով։ Նուիրելով իր ճառը հարցի իրաւաբանական անալիզին, հռետորը մանրամասնօրէն կանգ է առնում անցեալի օրէնսդրական ակտերի վրա, որոնցով որոշվել է Ֆինլանդիայի իրաւական դրութիւնը, և գալիս է այնպիսի եզրակացութեան, թէ Ֆինլանդիայում ոչ մի սահմանադրութիւն չը կայ, չէ եղել և, յոյս ունի, չի լինի։ Այնտեղ գոյութիւն ունի նոյն տեսակի անսահման ինքնակալութիւն, ինչպէս ռուսական պետութեան մնացած բոլոր շրջաններում (ծափեր աջից)։ Օպպօզիցիայի պաշտպանութիւնը Ֆինլանդիային միանգամայն հասկանալի է, որովհետև նա Ֆինլանդիայում հող է գտնում, որի վրա օպպօզիցիօնները գումարում են համաժողովներ, տպում են վըբօրգեան կոչեր, թագնվում են ռուս իշխանութիւններից։ Ֆինլանդացիներն իրանց հերթին, չը մասնակցելով հարկատուութեանը, հարստացել են և հեռու են իրանց գործակիցներից անջատվելու մաքից։ Ռուս յեղափոխականների դաշնակցութիւնն ասում է այլազգիների չարախինդ դաշնակցութեան. «Օգնեցէք մեզ, իսկ մենք ձեզ կօգնենք բաժանվելու Ռուսաստանից»։ Ահա օպպօզիցիայի և Ֆինլանդիայի պայմանագրի հիմունքները (ծափեր աջից).

Ֆօն-Անրէպը ասում է, որ ֆինլանդական հարցը իսկապէս ընդհանուր ծայրերկրային քաղաքականութեան հարց է, որ ձգտելու է պաշտպանել սոսկ ռուսական շահերը. այդ կողմից պէտք է ամեն կերպ խուսափել ռուսացնելու ձգտումներից, պէտք է լայն կերպով հովանաւորել և յարգել ազգային ձգտումները, քանի նրանք չեն հակասում պետական շահերին։ Այդպիսի քաղաքականութիւն են վարում Անգլիան, Գերմանիան, Ֆրանսիան, բայց երբ Ռուսաստանն է ոտք դնում այդ ուղիի վրա, սկսում են խօսել զանազան ազգութիւնների շահերը ոտնահարելու մասին... Դրա պատճառը հռետորը տեսնում է մեզ պատած կօսմօպօլիտիզմի մէջ և զգուշացնում է, որ վերջինս դէպի կործանում է տանում մեզ (ծափեր կենտրոնում)։

Միլիւկօվը, համարելով հարցը նախորոշված, յայտնում է, որ գործի պարզաբանութեան նպատակով օպպօզիցիան կը մասնակցէ վիճաբանութիւններին։ Հռետորը կանգ է առնում հարցի իրաւագիտական կողմի լուսաբանութեան վրա։ Ապացուցանելով որ քննվելիք նախագիծը ներկայացնում է տրամաբանական աբսուրդ և քաղաքական սխալ, այլև մանրամասն քննադատելով զեկուցանողի պատճառաբանութիւններն ու մինիստրների խորհրդի նախագահի բացատրիչ գրութիւնը, Միլիւկօվը հերքում է այն լուրը, թէ Բորգօսի սէյմի հանդիսաւոր խոստումը ոյժ չունի, իբր ինքը սէյմը ապօրինի էր, մատնանշում է, որ այդ կարծիքն ընդունողները պէտք է գիտենան, որ և Ֆինլանդիայի ներքին կազմը կրում է միջազգային բնաւորութիւն, որովհետև թէ մէկը և թէ միւսը սահմանվել է միեւնոյն Ֆրիդրիխսհամի ակտով (ծափեր ձախից)։

Որովհետև մի ժամը լրացաւ, հռետորը դադարում է ճառելուց։

Ապա ամբիօն է բարձրանում Ստօլիպինը։ «Ինքնըստինքեան պարզ է,—ասում է պրեմիեր մինիստրը,—որ ես, իբրև կառավարութեան ներկայացուցիչ, խօսելու եմ մեծ զգուշաւորութեամբ և զսպված։ Բոլոր գրաւոր նորմաները, որոնք որոշում են Ֆինլանդիայի դրութիւնը պետութեան մէջ, բոլոր օրէնսդրական ակտերը, որոնք վերաբերում են Ֆինլանդիային, վերջին հարիւր տարիներում կրում են ամենատարբեր քաղաքական ու պատմական, երբեմն հակասական, երբեմն պատահական, ժամանակաւոր դէպքերից ու պայմաններից կախված հոսանքների հետքեր։ Վերջին ժամանակի դատողութիւնները տարբերվում են կառավարութեան ֆինլանդական քաղաքականութիւնը պախարակելու հակումով և այնպիսի կրքոտութեամբ, որ մինիստրների խորհրդի նախագահը իր ամենագլխաւոր պարտականութիւններից մէկն է համարում ազատել վէճը աւելորդ մանրամասնութիւններից, ստորացուցիչ ձեւերից, որպէսզի կարելի լինի մաքրել պետական տեսակէտը այդ ճանապարհից։ Ֆինլանդիայի առ Ռուսաստանն ունեցած վերաբերմունքի մասին եղած բազմաթիւ նիւթերը, փաստերը և ակտերը հնարաւորութիւն են տալիս դիւրութեամբ պաշտպանել ամեն մի թէօրիա դրա համար հարկաւոր չէ նոյնիսկ առանձին անբարեխղճութիւն. հարկաւոր է միայն փոքր ինչ նախահամոզմունք։ Բայց այդ ճանապարհը կառավարութեան համար չէ։ Թող կառավարութեան պատմական և քաղաքական ձեռնարկութիւնները շատերից համարվեն անողոք, սակայն թող նրանց չանուանեն խաբեութիւն և վատորակ։

«Շատերին անհասկանալի է, թէ ինչո՞ւ կառավարութիւնը այժմ բարձրացրեց ֆինլանդական հարցը։ Ֆինլանդիան առաջադիմում է, ոչ ոքի չէ խանգարում, ուստի սրեւ յարաբերութիւնները նրա հետ՝ կամ ճակատագրական սխալ է, կամ անբարեխիղճ աւանտիւրա։ Փորձը, սակայն, այդպէս հաստատ չէ. 1905 թւի և յետագայ տարիների ճգնաժամն այդ հարցը բաց թողեց, և իշխանութեան յանցաւոր անգործունէութիւնը կարող էր ստիպել կառավարութեանը՝ լռեցնել այդ հարցը (բացականչութիւններ կենտրոնում և աջից «բրաւօ»)։ Չէ լուծված, այլ թողնված է մի խոշոր հարց. դա ֆինլանդացիների զինւորական ծառայութեան պարտականութիւնն է. բայց նրան չըլուծված թողնել անհնարին է, իսկ ձեռք զարկել նրա լուծմանը՝ կը նշանակէ բարձրացնել ամբողջ ֆինլանդական հարցը, որովհետև այստեղ բաղխվեցին երկու ընդդիմադիր տեսակէտներ. կառավարական և ֆինլանդական տեսակէտները։ Առաջինը ասում էր թէ ֆինլանդացիների խուսափումը զինւորական ծառայութիւնից և զինւորական ծախքերից շատ ցաւալի կերպով է ազդում համապետական շահերի վրա, նորակոչ ռուսների վրա, զինւորների քանակի վրա. ֆինլանդական հայեցակէտով այդ հարցը վերաբերում է սահմանադրութեանը և պէտք է լուծվի սէյմի միակողմանի մի ակտով, որ ձգտում է վերականգնել առանձին ֆինլանդական զօրք և միակ լուծումը տեսնում է սոսկ այդ բանում։ Չէ կարելի ասել, որ կառավարութիւնն այդ գործում անզգոյշ գործեց։ Զըցանկանալով թուլացնել կուլտուրական պէտքերի համար ծախսվող դրամները, Թագաւոր Կայսրը առաջարկեց սէյմին միջոցներ որոնել իր գումարներից։

«Այժմ արդէն երկրորդ սէյմը Միապետի այդ օրինական պահանջին պատասխանում է վճռական մերժումով։ Այդ դէպքը, իբրև մերձաւոր մեքենական առիթ, բացում է ռուս-ֆինլանդական հարցը։ Երկուսից մէկը. կամ հաշտվել նրա հետ, որ սէյմը, ինչպէս մատնանշեց նրա նիստում սենատոր Նիւբերգը, լուծում է համապետական հարցերը միակողմանի որոշումներով, կամ որոնել համապետական հարցերը լուծելու եղանակներ։ Իսկ թէ պետական խելացութիւնը կոչում է Ֆինլանդիայից շինել ազատ աւտօնօմ պետութիւն, միացած Ռուսաստանի հետ միայն արտաքին ընդհանուր շահերով, և Պետերբուրգի քթի տակ ստեղծել վեհանձն ու գոռոզ ժողովուրդ։

«Իւրաքանչիւր խելացի կառավարութիւն, միջադէպի բռնվելով պետութեան մի որևէ մասի հետ, պէտք է իրան պարզ հաշիւ տայ, թէ ինչո՞ւմն է կայանում պետութեան շահերը, չը տարվելով ոչ կեղծ ինքնասիրութեան զգացմունքից, ո՛չ ազգային շօվինիզմի զգացմունքից»։

Շօշափելով ռուս-ֆինլանդական յարաբերութիւնների պատմութիւնը, Ստօլիպինը ապացուցում է, որ այն դարագլուխները, երբ ֆինլանդական ինքնուրոյնութիւնը մեծ չափերի հասաւ, թոյլ չէին տալիս ֆինլանդացիներին իրանց տնտեսական շահերը աւելի ամուր կապել ռուսների հետ։ Ֆինլանդական սէյմի անկախ աշխատանքը ստեղծեց այնպիսի ինքնուրոյն գործնականութիւն (практика), որպիսին, Ստօլիպինի կարծիքով, շահաւէտ չէ կարող լինել Ռուսաստանի համար։ Մի շարք օրէնսդրական ակտերի օրինակներով Ստօլիպինը ապացուցանում է ֆինլանդացիների ջանքերը՝ անտես անել Ռուսաստանի օրէնքները, դնել Ֆինլանդիան ինքնուրոյն կացութեան մէջ միջազգային միութեան մէջ և այլն։ (Հ. Գ.)

(Կը շարունակվի)

*) Տես «Մշակ» № 110.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Կիրակի օրը, մայիսի 23-ին, շատ եկեղեցիներում անկարելի եղաւ պատուիրակներ ընտրել Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձուների ընտրութեան համար, որովհետև ծխականների օրինական թիւը բացակայում էր։ Բոլոր այդ տեսակ եկեղեցիներում ընտրութիւններն անպայման կայանալու են առաջիկայ կիրակի օրը։

✦ Շաբաթ, մայիսի 22-ին, Հ. Բ. Ընկերութեան դահլիճում կայացաւ Հայոց Դրամատիկական Ընկերութեան երկրորդ ընդհանուր ժողովը, իբրև շարունակութիւն նախորդ ժողովի, ուր քննութեան առնվեց և հաստատվեց նախ վարչութեան ներկայացրած նախահաշիւը, մի փոքր փոփոխված, ապա տեղի ունեցան ընտրութիւններ վարչութեան երեք անդամի և երեք փոխ-անդամի, մրցանակաբաշխութեան ժիւրիի և վերստուգիչ յանձնաժողովի անդամների։ Վարչութեան անդամների համար քուէարկվեցին 9 հոգի, որոնցից միմիայն ընտրվեց տ. Վ. Մամուլեան։ Ժիւրիի համար ընտրըվեցին Ս. Աւետեան, Ակուլեան, Մ. Գէորգեան, Գ. Լեւոնեան, գերասան Սևումեան, Վ. Փափազեան։ Վերստուգիչ Յանձնաժողովի անդամներ ընտրվեցին Ս. Խարազեան, Ս. Շիշեան։

✦ Մայիսի 22-ի երեկոյեան Թիֆլիսի Վօկէ քաղաքամասում և այդ կողմի շրջակայքում տեղաց աղաւնու ձուի մեծութեան սաստիկ կարկուտ, որ խոշոր վնասներ հասցրեց տեղական այգեպաններին։ Մանաւանդ զգալի վնասներ կրեցին գերմանացի գաղթականները, որոնցից մի քանիսի տների տանիքների կղմինդրները ջարդվեցին, միւսների այգիները փչացան։ Նոյն օրը մեծ հեղեղ և կարկուտ է եկել նաև Երևանում և գետնին է հաւասարեցրել բազմաթիւ այգիներ։ Բնութեան այդ չարիքը պատահել է նաև Բօրժօմում, ուր վնասները հասնում են մի քանի տասնեակ հազարի։

✦ Այսօր հանդիսաւորապէս կօծվի պետական բանկի Թիֆլիսի գրասենեակի նոր շինութիւնը։ Բացի պաշտօնական անձերից՝ հրաւիրված են նաև հասարակական գործիչներ, թեմական առաջնորդներ, ֆինանսիստներ և այլն։ Օծումից յետոյ Արտիստական թատրօնի դահլիճներում կը լինի ճաշ։

✦ Քաղաքային սանիտարական-բժշկական խորհուրդը պարտաւորեց թաղային բժիշկներին բնակվել անպայման իրանց քաղաքամասում։ Վարակիչ հիւանդութեան դէպքում թաղական բժիշկն առաջինը պարտաւոր է գնալ հիւանդի մօտ բժշկական օգնութեան համար, իսկ ապա արդէն սանիտարական բժիշկը ձեռք է առնելու անհրաժեշտ միջոցներ։

✦ Ի նկատի ունենալով որ վերջին ժամանակներս սաստկացան այն դէպքերը, երբ փոքր կայարաններն են ուղարկվում փոքրիկ քանակութեամբ և արժէքի ապրանք խոշոր վերադիր վճարման տակ, անդրկովկասեան երկաթուղիների կառավարիչը կարգադրել է, որպէսզի խոշոր վերադիր վճարումներով ուղարկվող ապրանքները, որոնք հասցէագրված են փոքրիկ կայարանների անուններով, բացվեն և բանալու մասին կազմվեն արձանագրութիւններ։

✦ Կարկուտը խոշոր վնասներ պատճառեց վերջերս Գօրու գաւառի մի քանի գիւղերում։

✦ Թեմական միսիօներական խորհրդի որոշմամբ, Վրաստանի թեմի բոլոր եկեղեցական համայնքները ենթարկվելու են Վրաստանի էկզարխին կից գտնվող միսիօներական խորհրդին։

✦ Այս օրերս կայացաւ քաղաքային վարչութեան, էլեկտրաքարշի և տեխնիկական մասնաժողովի նիստը, էլեկտրաքարշի հին և նոր վերատեսուչների մասնակցութեամբ, ուր վերջնականապէս որոշվեց սեպտեմբերից ձեռնարկել Աւճալեան ձիաքարշը էլեկտրաքարշի վերածելու աշխատանքներին։ Ընդսմին ընդունվեց, որ աշխատանքների ժամանակ ձիաքարշը պէտք է երթևեկէ անարգել միայն մի գծի վրա։

✦ Յիշեցնում ենք, որ այսօր «Մուշտա» պրօսպեկտի այգում կայանալու է շքեղ գարնանային զբօսանք յօգուտ Հավլաբարի Էջմիածնեցոց «Մարիամեան» դպրոցի։ Զբօսանքի աջողութիւնից է կախված դըպրոցի լինել չը լինելու խնդիրը։ Շատ ցանկալի է, որ հասարակութիւնը ուշադիր վերաբերմունք ցոյց տայ և չը զլանայ իր ներկայութեամբ նպաստելու զբօսանքի աջողութեանը։

✦ Բագւում, Մուսա-Նաղիեվի նաւթահանքերի կառավարիչ Թալիշխանովին, քննութիւնից յետոյ ինչպէս պարզվեց, սպանել է Քութայիսի նահանգի Օզուրգէթի գաւառի բնակիչ Սիմէօն Տօպուրիան, որ անձնատուր չը լինելուն համար սպանվել է ոստիկանների ձեռքով։

✦ «Մշակի» № 110-ի թատրօնական րեցէնզիայի բաժնում Ե.-ի յօդուածի վերջը մի սխալ է սպրդել։ Այդ յօդուածի վերջին տողում փոխանակ լինելու ժամը 8-ին, տպված է 2-ին։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Վերջին ժամանակներս խուզարկու ոստիկանութեան պետը ուշադրութիւն դարձրեց այն հանգամանքի վրա, որ ոմն իրան գիմնազիայի ուսուցիչ անուանող և ստատսկի սօվետնիկի զգեստ հագած Պօղոս Աւագեան Հալապեանը, որ ապրում է Նօբիյակի փողոցում, № 7 տանը, շատ յաճախ միջնորդի դեր է յանձն առնում և խնդրում է ազատել զանազան յանցաւորների, ըստ որում մի քանի անգամ դիմեց նա խուզարկու բաժանմունքին, խնդրելով կամ գողի, կամ գրպանահատի, կամ կողոպտչի համար։ Որովհետև կասկած զարթնեց, խուզարկու ոստիկանութեան պետը արգելեց Հալապեանին գալ խուզարկու բաժանմունքը և միաժամանակ նրա վրա նշանակվեց հսկողութիւն, որով տեղեկութիւններ ստացվեցին, թէ նա գանձակեցի է, նախկին ուսուցիչ, արձակված պաշտօնից և աւելի քան 4 տարի է՝ ինչ որոշ պարապմունքի տէր չէ, զբաղվում է զանազան մութ գործերով, յանձն առնելով միջնորդի դեր կատարել ամեն տեսակ ադմինիստրական, քրէական և մասնաւոր գործերի համար, յուսադրելով կլիէնտներին նրանով, որ ինքն իբր մեծ հեղինակութիւն է վայելում կառավարչական անձանց շրջանում, և շորթելով այդպիսով նրանցից մեծ գումարներ։ Այդ տեսակ զոհեր եղան ձերբակալված յանցաւորների ազգականները Հալապեանի ձեռքում, որոնցից առնելով խոշոր գումարներ՝ Հալապեանը յայտնելիս է լինում, թէ ստացած գումարը նա կիսելու է զանազան պաշտօնական անձանց հետ, օրինակ խուզարկու ոստիկանութեան պետի հետ և այլն։ Այսպէս օրինակ՝ մայիսի 21-ին Հալապեանը ստանում է կողոպտիչ Բուլուսօվի ազգականներից 200 ռուբլի, յայտնելով թէ իրան հազիւ կը մնայ 30 ռուբլի, որովհետև 170-ը նա տալու է խուզարկու ոստիկանութեան պաշտօնեաներին։ Բացի դրանից յիշեալ Հալապեանը խաբում է եղել նաև ուսանող երիտասարդութեանը, խոստանալով աջողեցնել նրանց ձեռք բերել հաւատարմութեան վկայականներ և այլն։ Այս ամենի հիման վրա, վերոյիշեալ Հալապեանը մայիսի 22-ին ձերբակալվեց. հարցաքննութեան ժամանակ անուանեց իրան գանձակեցի Պօղոս Հալապեան, 46 տարեկան, բայց ոչ մի վկայաթուղթ իր ով լինելու մասին չը ներկայացրեց, յայտնելով որ այդ թղթերը նա կորցրել է, իսկ զգեստի վերաբերութեամբ հրաժարվեց ցուցմունք տալ։ Կատարված խուզարկութիւնը կալանաւորի բնակարանում երևան հանեց մօտ 200 զանազան նամակներ, մի մաքուր բլանկ, Բագուի ըէալական դպրոցի վկայական և 4 կնիք՝ 1) Աստրախանի գիմնազիայի, 2) ինչ-որ հայկական ընկերութեան, 3) Կայսերական Դօրպատի համալսարանի և 4) անուանական՝ Պօղոս Հալապեանի, խաչով։ Կնիքների նկատմամբ ձերբակալվածը տուեց խուսափողական բացատրութիւններ, և պէտք է կարծել, որ նրանք գողացված են յիշեալ հաստատութիւններից։

✦ Մայիսի 22-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին, Վելիկօկնեաժեսկայա փողոցում ապրող կովկասեան ինտենդանտական վարչութեան 1-ին բաժնի կառավարիչ ստատսկի սօվետնիկ Ալ. Ալէքսանդրովիչ Մեասնիկօվը, 59 տարեկան, «լեֆօշա» սիստեմի ատրճանակով վերջ տուեց իր կեանքին։ Հանգուցեալը թողել է մի թուղթ, որով խնդրում է իր մահվան համար ոչ ոքի չը մեղադրել, բացատրելով ինքնասպանութեան պատճառը անբուժելի հիւանդութեամբ, որով նա տառապում էր։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՕՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Շանտեկլեր

«Շանտեկլերը» ներկայացվեց և Թիֆլիսում։

Ֆրանսիական նշանաւոր դրամատուրգ Ռօստանի այդ վերջին հեղինակութիւնը, որ այնքան աղմուկ հանեց Ֆրանսիայում և Ֆրանսիայից դուրս, մայիսի 22-ին, շաբաթ օր, բեմ հանվեց Թիֆլիսի Արքունական թատրօնում։

Ցայտարարութիւնները վաղուց գրգռել էին թատերասէր հասարակութեան հետաքրքրութիւնը, և շատերը անհամբեր սպասում էին թռչունների կեանքից վերցված, բայց մի որոշ գաղափարի ծառայեցված այդ պիէսի ներկայացման։

Թատրօնը ծայրէ ծայր լիքն էր։

Աւելացված էին աթոռներ ամեն մի կարգի մօտ։ Աթոռներ էին դրված նաև երաժշտախմբի տեղերում։

Վեռջապէս մօտեցաւ վարագոյր բարձրացնելու րօպէն։

Եւ հազիւ վարագոյրի ներքին եզրը սկսեց բարձրանալ, լսվեց մի գոռ ձայն՝

— Կանգնեցէք, դեռ մի բացէք։

Հասարակութիւնը մի րօպէ զարմացաւ և վրդովվեց։ Բայց ամենքը իսկոյն նկատեցին, որ այդ հանգամանքը նախատեսված է եղել պիէսի մէջ։

Վարագոյրը բացելուց առաջ կատարվում է մի բացատրական նախերգանք։

Ռօստանը այդ նախերգանքով թէ ծանօթացնում է հանդիսականներին այն աշխարհի հետ, որը պէտք է բացվի նրանց առաջ վարագոյրը բարձրացնելուց յետոյ և թէ ստեղծում է մի տրամադրութիւն դէպի այն տեսարանը, որը պէտք է գործող անձինք դարձնի թռչուններին։

Ահա բարձրացաւ և վարագոյրը:

Բեմի վրա կանգնած են Թռչնազգեստ դերակատարներ, որոնք աստւմ խօսում են առօրեայ իրանց ցաւ ու հոգսերի մասին: Այդտեղ են և տան շունն ու կատուն, որոնք անմասն չեն տան բակի առօրեայ կեանքին:

Թռչունների խօսակցութեան գլխաւոր առարկան աքաղաղն է, որը դեռ բեմ չէ դուրս եկել: Բոլորը գովում են նրա հեղինակաւոր դիրքը, դրւատում են նրա կարևոր դերը՝ իբրև լուսագուշի, իբրև արևագալի պատգամախօսի, իբրև փայլուն և համարձակ պարագլխի՝ տան Թռչնաբակի աշխարհում:

Աքաղաղը երևում է հանդիսաւոր կերպով և ձօնում է երգ արեգակին: Բոլոր Թռչնային համայնքը հիացմունքով լսում է նրա պատգամախօսութիւնները և պատրաստ է կատարելու նրա բոլոր հրամանները:

Աքաղաղը իշխում է զգացմունքների և տրամադրութիւնների վրա: Նրա հեղինակութիւնը անվիճելի է թւում իր համար: Եւ ահա այդ ինքնապաշտութեան հողի վրա սկսում են հանդէս գալ բարդութիւններ, որոնք պատճառ են դառնում աքաղաղի մի շարք դժբաղդութիւնների: Նա ստիպված է լինում նոյնիսկ ընդհարումների մէջ ընկնել, որոնք բերում են նրան ծանր օրեր:

Ներկայացման սկզբում հանդիսականի հետաքրքրութիւնը շատ մեծ է: Բայց շատ շուտով մարդ սկսում է ձանձրանալ: Թռչունների խօսակցութիւնները առանձին մեծ իմաստ չեն պարունակում և կատարվում են չափազանց ճոռոմաբան ոճով ու խօսքերով: Ռոստանը բանաստեղծական մենախօսութիւններ, որոնք գրված են կիսադասական դարձւածքներով, Թարգմանութիւնն էլ կատարված է ոտանաւորով, որ ամենևին դիւրըմբռնելի ոճով և բառերով չէ հասնում հանդիսականի լսելիքին:

Երրորդ գործողութեան մէջ հրապուրիչ է Թռչունների պարը և կռիւը. նրանց աջող կատարման վրա առանձին ուշադրութիւն էր դարձված թէ գեղեցկութեան և թէ բնորոշ արտայայտութեան տպաւորութիւն գործելու համար:

Շանտեկլերը այն պիէսներից է, որոնց մի անգամ մարդ կը ցանկանայ տեսնել իբրև մի անսովոր բան, մանաւանդ որ նա ընդհանուր խօսակցութեան առարկայ է հասարակութեան մէջ որոշ ժամանակ:

Ներկայացման արտաքին պարագաների վրա Թատրոնի վարչութիւնը դարձրել էր առանձին ուշադրութիւն: Զգեստները ճոխ էին և պահանջել են մեծ ծախքեր:

Շանտեկլերը երէկ կրկնվեց և այսօր ևս կը դրվի Թատրոնում: Նա կը կրկնվի մի քանի անգամ, մինչև բոլոր հետաքրքրվողները կը տեսնեն նրան մի անգամ:

Սիրող

—

Իտալացիները Թիֆլիսում

Իտալական խումբը վերջացրեց իր օպերային ներկայացումները:

Կիրակի, մայիսի 23-ին, նա տուեց իր վերջին ներկայացումը, խաղալով Գունօյի «Ֆաուստ» օպերան:

Այդպիսի մի օպերայի լիակատար ներկայացման համար, ի հարկէ, ույժեր պակասում էին և երկրորդ պատկերի մէջ չը կային պարեր և պարերգներ, բայց գլխաւոր դերերն ունէին ձեռնհաս կատարողների՝ յանձին երգչուհի Բատալլիօլիի (Մարգարիտայի դերում) և երգիչ Բալբիօնիի (Ֆաուստի դերում): Նրանք իրանց զգացված, ճաշակով և երաժշտական երգեցողութեամբ, իմաստալից առոգանութեամբ և տպաւորիչ արտայայտութեամբ ընծայեցին հանդիսականներին գեղեցիկ գեղարուեստական րոպէներ և արժանացան բուռն ծափահարութիւնների:

Մեֆիստոֆէլի դերը կատարում էր երգիչ Ջեսարի միջակ աջողութեամբ:

Բաւական ճաշակով և հմտութեամբ երգչուհի Գօլմայեր կատարեց ուսանող Զիբելի փոքրիկ, բայց գոհունակ դերը:

Իտալական խմբի ներկայացումները ծանօթացրին մեզ իտալական երգեցիկ խմբերի մի քանի առանձնայատկութիւնների հետ և հաճոյք պատճառեցին Թիֆլիսի թատերասէր-երաժշտասէր հասարակութեան:

Սիրող

ԹԱՏՐՈՆԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

✦ Այսօր Զուբալօվի Ժողովրդական Տանը իտալական օպերային խումբը ներկայացնելու է «Կարմէն» օպերան:

✦ Վրաց Դրամատիկական Ընկերութեան վարչութիւնը առաջիկայ 1910/11 թ. Թատերական սէզօնի համար իբրև բեմադրողներ հրաւիրել է Վ. Գունիային և Վ. Շալիկաշվիլիին:

✦ Մայիսի 29-ին կայանալու է հսկայական զբօսանք և ներկայացում յօգուտ Վրաց Դրամատիկական Ընկերութեան:

✦ Վրաց հասարակութեան մէջ վերջերս անուն հանած երիտասարդ երաժշտագէտ Կ. Փօցխվերաշվիլին հասարակութեան խնդրանօք Զուբալօվի անուան Ժողովրդական Տանը կը կրկնի իր համերգը, որը հետաքրքրական երգեր կը պարունակէ իր մէջ, որոնցից շատերը Կ. Փօցխվերաշվիլիի հեղինակութիւններից են:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 23 մայիսի

Ցանուոն ընտրական սկզբունքի, որը ես պաշտում եմ, որը վերջապէս պէտք է կըրթի մեր հասարակութեանը և որի ամենաչնչին խախտումը ընտրութիւնների բեկանման պատճառ պէտք է դառնայ, յայտարարում եմ, որ ամսիս 23-ին Քամոյեան եկեղեցում կատարված Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձական պատուիրակների ընտրութիւնը կատարվեց անկանոն և ապօրինի՝ հակառակ մեր եկեղեցում մինչև այժմ ընդունված եղանակի:

Այդ մասին ես բողոքեցի ծխական ժողովի նախագահին և այդ առիթով տուեցի նրան մի յայտարարութիւն, խնդրելով կըցել արձանագրութեանը, տեղեկացնել ընտրութիւններին հսկող իշխանութեանը և առաջիկայ կիրակի նշանակել ընտրութիւնների շարունակութիւնը:

Ծխական Քամոյեան եկեղեցու՝

Աշոտ Աթանասեան

—

Շուլավէր, 9 մայիսի

Շուլավէրի հասարակութիւնը այսօր ժողովվեց լիակատար համագումար ժողովի, ուր ներկայ էին ձայն ունեցողների երկու երրորդականից աւելին, ներկայութեամբ տանուտէր Մ. Միրաքեանի, և ի թիւս ուրիշ հարցերի կարդացվեցին հանգուցեալ տ. Նադիրեանի կտակի վերաբերեալ մեր ընտրած լիազօրներ Վ. Միրաքեանի և Մ. Քարհանեանի նամակը, տպված «Մշակի» № 14-ում, որով նրանք հաշիւ էին պահանջում կտակակատարներից, և վերջինների պատասխանը՝ տպագրված նոյն լրագրի № 47-ում: Երկար վիճաբանութիւնից և մտքերի փոխանակումից յետոյ միաձայն կայացրինք հետևեալ վճիռը և իրաւունք տուինք մեր տանուտէրին այս համախօսականի վաւերացրած պատճէնը ուղարկել «Մշակին»՝ տպագրելու համար:

Մեր համակրանքն ենք յայտնում մեր լիազօրներ Միրաքեանին և Քարհանեանին, մեր զարմանքը՝ կտակակատարներ Ջ. Գրիգորեանին և Պօղոս Նադիրեանին, իսկ արհամարհանքը՝ կտակակատար կառավարիչ Արտէմ Նադիրեանին: Ահա լրանում է հանգուցեալի մահվան երկու տարին, բայց փոխանակ մեր լիազօրների հարցին պատասխանելու և հաշիւ տալու՝ փորձում են նոյնիսկ մամուլի միջոցով հրապարակ գալու ու զանազան ծուռ ու մուռ ճանապարհներով պատէ-պատ ընկնելով ու անտեղի զարմացական նշաններով իրանց աններելի յանցանքը քօղարկել ու արդարանալ հասարակութեան առաջ: Մանաւանդ որ՝ ամեն մի օրինաւոր մարդ, հասարակական գործի գլուխ անցնելով, պարտաւոր է իւրաքանչիւր րոպէ պատրաստ հաշիւ ունենալ և ոչ թէ նրան կազմել երկու տարուց յետոյ:

Հանգուցեալ տ. Նադիրեանը վերջին կըտակից առաջ ունէր աւելի պարզ ու կեանքի մէջ իրագործելի կտակ, որի կտակակատարներ էին նշանակված Ե. Ծատուրեան, դրամատուն Սունդուկեան, իշխան Արղութեան-Երկայնաբազուկ և ուրիշներ, բոլորն էլ վստահելի մարդիկ, և այդ կտակով տիկնոջ կարողութեան մեծ մասը հասնում էր Շուլավէրի հասարակութեանը՝ կրթական նպատակով: Սակայն, երբ Ա. Նադիրեանը ինչ և ինչ միջոցներով աջողեցրեց տիկնոջ կալուածքների կառավարիչ դառնալ, կազմվեց նոր կտակ ու նախկին վստահելի կտակակատարների փոխարէն կտակակատարներ նշանակվեցին Ա. Նադիրեան, փեսան, հօրեղբօր և քրոջ տղաները: Մենք չը հաւատալով նոր կտակակատարներին՝ ընտրեցինք վեց լիազօրներ—Ա. Ծատուրեանցին, Ռ. Մարտիրոսեանցին, Գ. Ջիլինգարեանին Պ. Յակոբեանին, Վ. Միրաքեանին և Մ. Քարհանեանին, որպէսզի նրանք քննեն կտակակատարների հաշիւները ու վերահսկեն նրանց գործունէութեան վրա, որպէսզի աւարի չը տրվի հանգուցեալի ունեցածը: Չը նայելով մեր լիազօրների բոլոր ձեռք առած միջոցներին, մինչև հիմա էլ մենք չը գիտենք հանգուցեալի ոչ ունեցածը և ոչ էլ պարտքը: Իւրաքանչիւր խելացի մարդ կարդալով ներկայ անիրագործելի կտակը՝ գալիս է այն եզրակացութեան, որ բարեգործութեան դիմակի տակ կատարված է ինչ-որ ոչ-լաւ գործ: Նախկին կտակով ոչ կտակակատարները և ոչ էլ Նադիրեանները մաս չունէին, իսկ այս կտակով իրաւունք է տրված կտակակատարներին նոյնիսկ ամեն ինչ ծախել ու փողի վերածել: Բայց ո՞վ է երաշխաւոր, որ 100,000-անոց կալուածքը չեն ծախի 20,000 ով: Ի հարկէ, ոչ ոք: Հանգուցեալի կալուածքների կառավարիչ Ա. Նադիրեանի օրով տիկնոջ՝ Թիֆլիսում՝ Զուղուրէթ քաղաքամասում ունեցած 100,000-անոց կալուածքը ծախվեց 42,000-ով, նոյն քաղաքի 9-րդ քաղաքամասում գտնված 20,000-անոց հողերը 1000 րուբլով. կողոպտվեցին հանգուցեալի 30,000 ր. ոսկեղէնն ու Թանգագին քարերը: Կտակակատարները Բուչկօվի առաջին գրաւականով, տոկոսներով 10,000-ի պարտքը վերջացրին 6000-ով, Թիֆլիսում Բաշմանչի-բեաղ կոչված տեղում սաժէնը 100 րուբլանոց հողը ծախեցին 50 րուբլով, Շուլավէրում 3000-անոց տունը 1200-ով, 200 ր. տարեկան քրէհ բերող կրպակը 800 րուբլով, Ա. Ծատուրեանի 1500-ի պարտքը հանգցրին 500 րուբլով, այգիներից շատերը սաժէնը մէկ րուբլանոցը ծախեցին 40—50 կոպէկով. Թիֆլիսում ունեցած 60 դեսեատին հողերը, 250,000 րուբ. արժողութեամբ, երկրորդ աճուրդում ծախվեցին 2525 րուբլով: Միթէ՝ ըստ Ա. Նադիրեանի՝ տիկնոջ թողած իբր 3,000,000 ր. կարողութեան տէր ու տնօրէն կտակակատարները 2525 ր. չը գտան, իսկ այժմ երկու անգամ շատ ծախսեր են անում ու զանազան դատաստանական պրօցէսներ սկսում գործ շտկելու համար: Ահա հէնց այստեղ է թաղված շան գլուխը: Աւելի լաւ չէ՞ր լինի, միայն մի մեծ կալուածք 10,000 պակասով վաճառել, վերջ տալ պարտքերին և իրագործել կտակը:

Բայց միթէ այդ ձեռնտու է կտակակատար կառավարիչ Ա. Նադիրեանին: Առայժմ բաւական համարելով միայն այսքանը, սրանով առաջարկում ենք կտակակատարներին չօգտվել կտակի իրաւաբանական կողմով, որովհետև այն, ինչ որ յաճախ արդար է իրաւաբանական տեսակէտից, նա արդար չէ բարոյական տեսակէտից: Ուստի նորից պնդում ենք, որպէս ժառանգութեան 40%-ի տէրեր, շուտով հաշիւ տալ մեր լիազօրներին ու առանց նրանց ստորագրութիւնների ոչ մի կոպէկ չը ծախսել ու առանց հասարակական աճուրդի չը վաճառել կալուածները:

410 ստորագրութիւն

Յ. Գ.—Այս համախօսականը կազմված է իմ ներկայութեամբ: Ուստի և ես, ըստ օրէնքի՝ վաւերացնում եմ իմ ստորագրութեամբ և արքունական կնիքի դրոշմամբ:

Տանուտէր Շուլավէրի հասարակութեան՝

Մ. Միրաքեանց

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

22 մայիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Անյայտացաւ «Կաֆտալ, Գանդէլման և Ընկ.» դրամատար Բուտուզովը, յափշտակելով զանազան անձերից և հաստատութիւններից ժողոված 56 հազար րուբլի:

Կէսօրին եապօնական պրինց Ֆուշիմին բաղդ ունեցաւ ներկայանալու Կայսրին: Ի պատիւ պրինցի պալատում տրվեց Բարձրագոյն նախաճաշ:

Ձերբակալվեց Ֆինլանդիայից եկած յայտնի սօցիալիստ-յեղափոխական մի գործիչ: Ընդ սմին տեղի ունեցան մի քանի ձերբակալութիւններ:

Բարձրագոյն հաստատված յանձնաժողովը մրցութիւն նշանակեց Ալէքսանդր II Կայսրի մահարձանը կառուցանելու նախագծի համար: Կարող են մասնակցել ռուս և օտարազգի նկարիչներ: Ծախքերը, չը հաշւած բրօնզը, չը պէտք է անցնեն 300 հազար րուբլուց: Մօդէլներ կարելի է ներկայացնել մինչև 1911 թ. նոյեմբերի 1-ը:

ՆԻԿՕԼԱԵՎ: Ալէքսանդրիայում բժիշկ Րիկալօվի կնոջ բնակարանում գտնվեցին 13,000 րուբլի՝ Հիւսիսային բանկից Կուլիչէվի յափշտակած փողերից:

ՊԵԱՏԻԳՕՐՍԿ: (Պատահական): Թերեքի շրջանի պետին առաջադրված է թոյլ տալ երկսեռ և բոլոր դասակարգերի հիւանդ հրէաներին ապրել 1910 թ. սէզօնին Կովկասեան հանքային ջրերում:

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՕՎ (Եկատէրինօսլավի նահ.): Մի շաբաթվայ մէջ խօլերայով հիւանդացան 35, մեռան 9, պառկած են 30 հոգի:

ՌՕՍՏՕՎ Դ/Վ.: Խօլերայով հիւանդացան 4, մեռան 5 հոգի:

ԼՕՆԴՕՆ: Օլդերշօտում զնդապետ Կօպպէրի ղեկավարութեամբ կառուցված զինւորական դիրիժաբլը երէկ ժամը $11^1/_2$-ին երեկոյեան բարձրացաւ Ֆարնբօրօում, ուժեղ քամու հետ ուղղվեց դէպի Լօնդօն, պտոյտ կատարեց 330 մետր բարձրութեան վրա ս. Պօղոսի տաճարի շուրջ և վերադարձաւ առ. ժ. 3-ին Ֆարնբօրօ առանց միջադէպերի:

ՈՒՐՄԻԱ: Շուկայում երևաց Բաղդադի վրայով ստացված գերմանական չիթ, որ արտաքինով նման է ռուսականին, իսկ յատկութեամբ նրանից ստոր է, բայց կրկնակի էժան:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Օդաչու Պօպօվը օֆիցէրներին սովորեցնելիս Րայտի օդապարիկով բարձրացաւ և Թռաց 35 մետր բարձրութեան վրա 5 րոպէի չափ: Իջնելու ժամանակ օդապարիկը դիպաւ քարին և փշրվեց: Պօպօվը շատ վնասվեց: Նրան բարձրացրին անզգայ վիճակի մէջ:

ԿՕՊԷՆՀԱԳԷՆ: Դանիայի օդագնաց Ներվօն Թուինչք կատարեց Խօլեցիայի վրա 17 րոպէ շարունակ:

23 մայիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Եապօնական պրինց Ֆուշիմին այցելեց Մեծ Իշխաններին: Երեկոյեան կայացաւ խնճոյք եապօնական դեսպանատանը պաշտօնական անձանց ներկայութեամբ:

ԵՒՊԱՏՕՐԻԱ: Բժշկական սէզօնը սկսվեց:

ԿԻԵՎ: Պօլիտեխնիկումի պրօֆէսօր իշխան Կուդաշէնկօն իր սեփական աէրօպլանով չորս անգամ բարձրացաւ, չորրորդ անգամին անաջողութեան հանդիպեց և իջնելիս կոտրվեց աէրօպլանի առաջին մասը:

ՌՕՍՏՕՎ Դ/Վ.: Խօլերայով հիւանդացան 6 մարդ:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ամառնային երթևեկութիւն)

(Ժամերը նշանակված են Թիֆլիսի ժամանակով)

—

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է

ԲԱԳՈՒ՝ մարդատար № 12 գնացքը՝ 2 ժ. 38 ր. ցերեկ., Գանձակ է հասնում 9 ժ. 9 ր. երեկ., Եւլախ՝ 11 ժ. 20 ր գիշերվայ, Հաջի-Կաբուլ՝ 4 ժ. 16 ր. գիշ., Բալաջարի՝ 8 ժ. 1 ր. առաւօտ., Բագու՝ 8 ժ. 48 ր. առաւ.: Արագ № 2 գնացքը՝ 8 ժ. 15 ր. առաւ., Գանձակ է հասնում 1 ժ. 28 ր. ցեր., Եւլախ՝ 3 ժ. 6 ր. ցեր., Հաջի-Կաբուլ՝ 7 ժ. 15 ր. երեկ., Բալաջարի՝ 10 ժ. 8 ր. գիշ., Բագու՝ 10 ժ. 53 ր. գիշ.: Պոստատար № 4 գնացքը՝ 10 ժ. 4 ր. գիշ., Գանձակ է հասնում 4 ժ. 18 ր. գիշ., Եւլախ՝ 6 ժ. 26 ր. առաւ., Հաջի-Կաբուլ՝ 11 ժ. 23 ր. առաւ., Բալաջարի՝ 3 ժ. 13 ր. ցեր., Բագու՝ 4 ժ. 45 ր. ցեր.:

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ՝ պոստատար № $^{74}/_{75}$ 12 ժ. 22 ր. գիշ., Ալէքսանդրօպօլ է հասնում 11 ժ. 21 ր. առ., Էջմիածին կայար.՝ 4 ժ. 49 ր. ցեր., Նախիջևան՝ 10 ժ. 51 ր. գիշ.. Ջուլֆա՝ 12 ժ. 29 ր. գիշ.: Ապրանքատար-մարդատար՝ 4 ժ. 15 ր. ցեր., Ալէքսանդրօպօլ է հասնում 3 ժ. 10 ր. գիշ., Էջմիածին՝ 8 ժ. 38 ր. առաւօտեան, Երեւան՝ 10 ժ. 9 ր. առ.. և սրանից գէնը այլևս չէ գնում:

ԲԱԹՈՒՄ՝ մարդատար № 5՝ 7 ժ. 31 ր. երեկ., Միխայլօվօ է հասնում 11 ժ. 45 ր. գիշ., Բաթում՝ 9 ժ. 30 ր. առաւ.: Պոստատար № 3՝ 12 ժ. 24 ր. ցեր., Միխայլօվօ է հասնում 5 ժ. 47 ր. երեկ., Բաթում՝ 3 ժ. 25 ր. գիշ.: Արագ № 1 գնացքը՝ 10 ժ. 36 ր. գիշ., Միխայլօվօ է հասնում 2 ժ. 39 ր. գիշ., Բաթում՝ 10 ժ. 49 ր. առաւօտեան:

ԲՈՐԺՈՄ՝ մարդատար № $^7/_8$ 8 ժ. 28 ր. առ., Միխայլօվօ է հասնում 12 ժ. 42 ր. ցեր., Բօրժօմ՝ 2 ժ. 3 ր. ցեր.: Մարդատար № $^9/_{10}$ 3 ժ. 36 ր. ցեր., Միխայլօվօ է հասնում 7 ժ. 56 ր. երեկ., Բօրժօմ՝ 9 ժ. 13 ր. գիշերվայ.

ԹԻՖԼԻՍ Է ՀԱՍՆՈՒՄ

ԲԱԳՈՒԻՑ՝ պոստատար № 3՝ 12 ժ. 24 ր. ցեր.: Արագ № 1 գնացքը՝ 10 ժ. 36 ր. գիշ.: Մարդատար № 11՝ 6 ժ. 58 ր. առ. (այս գնացքը Բաթում չէ գնում):

ԲԱԹՈՒՄԻՑ՝ արագ № 2 գնացքը՝ 7 ժ. 25 ր. առաւ.: Պոստատար № 4՝ 9 ժ. 4 ր. երեկ.: Մարդատար № 6՝ 11 ժ. 4 ր. առ. (այս գնացքը Բագու չէ գնում):

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆԻՑ՝ պօստատար № $^{72}/_{73}$՝ 6 ժ. 8 ր. առաւ.: Մարդատար-ապրանքատար՝ 6 ժ. 33 ր. երեկոյեան:

ԲՈՐԺՈՄԻՑ՝ մարդատար № $^9/_{10}$ 8 ժ. 8 ր. երեկ.: Մարդատար № $^7/_8$ 6 ժ. 28 ր. առաւ.

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 թ.

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.:

Կ. Մ. ՋԻԿՕՎԱՆԻ—$9^1/_2$—11 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային:

Ջ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.:

Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.:

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.

Ա. Մ. ՓՈՒԴԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.:

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ԶԻԼԲԵՐՇԱՑ—$12^1/_2$—$1^1/_2$ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.:

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—$1^1/_2$ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.:

Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—$1^1/_2$—2 ժ. ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ԶԻԼԲԵՐՇԱՑ—6—$6^1/_2$ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.:

Ի. Ֆ. ՄԱՐՑԻՇԵՎՍԿԻ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.:

Վճարը 50 կ.: Չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

103. 0—55

ԲԺԻՇԿ

Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ

Ամառը ընդունում է հիւանդներին ԿԻՍԼՕՎՕԴՍԿՈՒՄ (Կովկասեան հանքային ջրերում), հիւրանոց «Ռոսսիա». յատկապէս միզասեռական, վեներական և կաշուի հիւանդութիւններ:

(օ. մ.) 618. 10—1

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

ՎԱՀԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Ամառը գտնվում է ՊԵԱՏԻԳՕՐՍԿՈՒՄ (Կովկաս. հանք. ջրերում), որտեղ ընդունում է հիւանդներին մինչև սեպտեմբեր: Верхній бульваръ, д. кн. Гирей.

(ե. հ. կ.) 565. 0—4

ԲԺԻՇԿ

Խ. Բ. ՄԵԼԻՔ-ԷՅՆԱԹԵԱՆ

ՏԵՂԱՓՈԽՎԵԼ Է ՊԵԱՏԻԳՕՐՍԿ,

ուր ամառը կընդունէ հիւանդներին:

Սիֆիլիս, միզասեռական և վեներական հիւանդութիւններ:

(ե. հ. կ.) 955. 100—95

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ

Մասնագէտ միզասեռական, սիֆիլիս և վեներական հիւանդութիւնների:

Ընդունում է հիւանդներին՝

Առաւ. ժամը 12—1-ը; երեկ. ժամը 6—8-ը:

Կիրակի օրերը՝ միայն ժամը 12—1-ը:

Կուկիա, Սեմենօվսկայա փ. № 16.

Տէլէֆօն № 40.

(ե. ու. կ.) 984. 100—92

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԲԱՂԱՔԱՅԻՆ ԱՃՈՒՐԴԱՅԻՆ ԴԱՀԼԻՃ

Վելյամինօվսկայա, № 7.

Շարունակվում է ընդունել ամեն տեսակ կահկարասիք ԹԷ ԾԱԽԵԼՈՒ և ԹԷ ՊԱՀԵԼՈՒ համար:

539. 10—5

---

2 ՌՈՒԲԼՈՎ ՊԻՋԱԿ

Փոխանակ 5 րուբլով՝ ուղարկում եմ միայն 2 րուբ., պօստով, վերադիր վճ., առանց կանխավճարի՝ անգլիական ասեղնագործ ժիլէտ, որ միանգամայն փոխարինել կարող է պիջակին: Շատ գործնական: Գոյները՝ սև, մուգ-կապոյտ, շագանակագոյն և ձիթագոյն: Միջակ չափսով: Ըստ ցանկութեան ուղարկվում է և մեծ չափսի 25 կ. թանգ: Ճանապարհածախսը 35 կ., Եւրոպ. Ռուս. Սիբիր—55 կ., իսկ Արևել. Սիբիր—95 կ.: Երեք և աւելի հատ բերել տալուց ճանապարհածախսը ֆաբրիկայի հաշւին, բացի Արևմտ. և Արևել. Սիբիրից, ուր ուղարկվելուց աւել հաշվում է ճանապարհածախսի տարբերութիւնը՝ համաձայն պօստային սակագնի: Առանց ռիսկի: Լրիւ երաշխաւորութիւն:

ՓՈՂԸ ՎԵՐԱԴԱՐՁՆՈՒՄ ԵՄ

եթէ ուղարկածս ապրանքը դուր չը գայ:

Պահանջները հասցէագրել.

г. ЛОДЗЬ, въ фабр. шерстяныхъ издѣлій

ЗИГМУНТА РОЗЕНТАЛЯ № 5. Г.

Թղթակցութիւնները ռուսերէն

(В. 32211.) 498. 1—1

ПРЕДОСТЕРЕЖЕНІЕ.

КОЛОССАЛЬНЫЙ

успѣхъ сапожн. крема

„БРИСТОЛЬ"

СОБЛАЗНЯЕТЪ поддѣлывателей.

ВНИМАНІЕ!

Настоящій только № 4870.

Альбертъ Заксъ

КОНТОРА: СПБ., Англ. пр. 46 телеф. 321—07.

РОЗН. МАГ.: Казанская 6, телеф. 264—92.

(П. 42934) 446. 10—10

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՆՑԵԱՆԻ

«ՀԱՅ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐ» դասագրքի

III հրատարակութիւնը

Թոյլատրված է Կովկասեան Ուսումնար. շրջանի Հոգաբարձուի կողմից՝ դպրոցներում գործածելու համար:

Պատրաստ է տպագրութեան համար

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԵՒ ՆԱԽԱՀԱՅ

ԼԵԶՈՒԻ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

(ե. շ.) 538. 4—4

Լոյս են տեսնելու նոր տպագրութեամբ

Ստ. Լիսիցեանի, Յովհ. Թումանեանի եւ Լ. Շանթի

„ԼՈՒՍԱԲԵՐ"

Հայերէնի դասագրքի I (4-րդ տիպ), II (3-րդ տիպ), III (3-րդ տիպ) և IV (2-րդ տիպ) տարիներ:

Խնդրում ենք այն ուսուցիչներին, որոնք պարապել են «Լուսաբերով», բարեհաճեն ուղարկել իրանց դիտողութիւնները, նոր տպագրութեան ժամանակ աչքի առաջ ունենալու համար,—Тифлисъ, Степану Лисиціану.

(15, 25, 31) 547. 3—2

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ! ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ! ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ!

կտաէ իւրաքանչիւրը, ով բերել կը տայ ստորև յիշված զարնիտուրը՝ բաղկացած 18 ԱՐԺԻՔ., ՕԳՏԱԿԷՏ ԵՒ ՀԱՑ-ՀԱՑ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐԻՑ—մինչև օրս չեղած գնով—ՄԻԱՅՆ 4 Ր. 85 Կ. (փոխ. 15 ր.)

1) ՏՂԱՄ. ԴՐՊ. ԳԵՂ. ԲԱՑ ԺԱՄԱՑ. անգլ. նիկելեան սև պողպատից, ամուր շինուածք, անկէր (ոչ ցիլինդր), ընթացքը քարերով, չը սեղմվող զըսպանակով, փակուց զերծ պահող ապակիով, ճշգրիտ և մինչև րոպէները ստուգված ընթացքով:

2) ԷԼԵԳԱՆՏ ՇՂԹԱՅ նիկելեան նիկէլից, երկար կամ կարճ.

3) ԲՐԵԼՕԿ նոյն մետաղից:

4) ԺԱՄԱՑ. ԳՈՂԱՑՎԵԼՈՒՑ ՊԱՀՊԱՆՈՂ ԻՐ:

5) ԽՈՒԿԱՆ ոսկուց՝ 56 յարգի՝ մատանի (տես նկարը) արհեստական կնիքով աղամանդով:

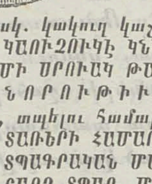

6) ԱՄԵՐԻԿ. ՊԱՏԵՆՏ. ԱՆԴԱՄ ԱԾԵԼԻ «Սօլինգէն» (տես նկարը), որով իւրաքանչիւրը, նոյնիսկ մթութեան ժամանակ, կարող է ինքն իրան սափրել:

7) ՆԻԿԷԼԵԱՑ ԹԱՍ:

8) ՆԻԿԷԼԵԱՑ ՎՐՁԻՆ:

9) ԿԱՇՈՒԷ ՊՈՐՏՄՕՆԷ փողի համար, 6 բաժ. (առ. բաժ.՝ ոսկու համար), արտասահման. իսկ. կաշուց կաշւից և մեխանիկ. փականով՝ պարունակելով իր մէջ գաղտնի տեղ կնիքի համար:

10) ԿԱՈՒՉՈՒԿԷ ԿՆԻՔ պատուիրողի անուն-ազգանունով:

11) ՄԻ ՍՐՈՒԱԿ ԹԱՆԱՔ կնիքի համար:

12) ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ: Տնային պատենտ տպարան, որ պարունակում է մօտ 200 տառ, Թւանշ. և կէտադր. նշ., տպելու համար այցետոմսեր, բլանկներ, ծրարներ և այլն:

13) ՏԱՌԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ՈՒՆԵԼԻՔ:

14) ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼ:

15) ԲԱՐՁ ՏՊԱՐ. ՄԵՏԱՂԵԱՆ ՄՈՒՐԻ ՀԱՄԱՐ:

16—18) ՏՈՒԱԼԷՏԱՅԻՆ ՇՔԵՂ ՆԵՍՍԵՍԷՐ, շուրջը սաղրի կաշուց, պարունակելով իր մէջ յղկված հայելի, սանր ու պլիբօր՝ ատամներն ու ականջները մաքրելու համար:

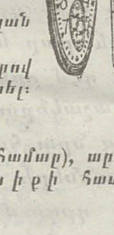

Այդ բոլորը միասին՝ փոխ. 15 ր. միայն 4 ր. 85 կ.: Կանացի բաց ժամաց. 17 յանկուածներով 1 ր. 35 կ.: Տղամ. և կան. փակ. (խուփ) ժամաց. (ցիլ.) 17 յանկ. 5 ր. 85 կ.: Ուղարկ. ենք շուտափոյթ, պատուէրն ստանալուն պէս, երաշխաւորելով ճիշդ ընթացքի համար 6 տարով, առանց կանխավճարի: Ճանապարհածախսը 50 կ., Սիբիր և Միջին-Ասիա 90 կ.: Պատուէրները խնդրում ենք հասցէագրել.

Въ „БАЗАРЪ НОВОСТЕЙ", Варшава, Граничная № 5—127.

P. S. Խնդրում ենք կատարեալ հաստ ընծայել, քանի որ ուղարկում ենք լաւ յատկ. ապրանք, որի համար և ստանում ենք բազմաթիւ շնորհակալ. և գովաս. նամակներ:

Թղթակցութիւններ ռուսերէն:

(5,25,15,6,25) (В. 32349) 500. 5—2

Типографія „Экономія" Большая Ванкская № 3.